

**TÜRKİYE’DE SİBER ZORBALIK ÜZERİNE YAPILAN
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ**

Büşra Begüm Eğri

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Büşra Begüm

Soyadı : EĞRİ

Bölümü : Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkiye’de Siber Zorbalık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin
İçerik Analizi

İngilizce Adı : Content Analysis of Postgraduate Theses on Cyberbullying in
Turkey

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Büşra Begüm EĞRİ

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Büşra Begüm EĞRİ tarafından hazırlanan “Türkiye’de Siber Zorbalık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Nursel YALÇIN

(Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi).....

Başkan: Doç. Dr. Gökhan DAĞHAN

(Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi).....

Üye: Doç. Dr. Hüseyin ÇAKIR

(Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi).....

Tez Savunma Tarihi: 13/10/2022

Bu tezin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

*Anneme, babama,
abime ve kardeşime.*

TEŞEKKÜR

Tecrübeleri, yönlendirmeleri, tıkanmış noktalarda rehberliği, çalışmanın her aşamasında sonsuz yardımları sayesinde çalışmanın tamamlanmasına katkılarını sağlayan bu süreçte kıymetli vaktini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Nursel YALÇIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Maddi manevi tüm destek ve çabaları aynı zamanda motivasyonları ve duydukları sonsuz güven için her zaman yanımda bulunan kıymetli aileme çok teşekkür ederim.

Büşra Begüm EĞRİ

**TÜRKİYE’DE SİBER ZORBALIK ÜZERİNE YAPILAN
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra Begüm EĞRİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım, 2022

ÖZ

Hayatın olağan akışı ile birlikte değişen ve gelişen teknolojinin yaşama entegre olması ve kullanıcıların bunu benimsemesi hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu hıza yetişmek isteyen ve uyum sağlayamayan çoğu birey ya siber zorba ya da siber mağdur olmuştur. Bu çalışmanın amacı siber zorbalık hakkında yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizlerinin yapılmasıdır. Bu kapsamda YÖK ulusal tez merkezinde bulunan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tez türlerinden toplam 109 adet teze ulaşılmış ve içerik analizleri yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre en çok tez 2019 yılında, yüksek lisans tezi türündedir. Tezlerin büyük çoğunluğu Türkçe olarak yazılmıştır. En çok tez Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde yapılmıştır. En çok tez Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda yayınlanmıştır. Tez çalışmalarının en çok yapıldığı şehir İstanbul'dur. Tezlerde en çok siber zorbalık anahtar kelimesi kullanılmıştır. En çok nicel araştırma modeli kullanılmıştır. Örneklem düzeyi olarak en çok lise öğrencileri seçilmiştir. Örneklem büyüklüğü olarak en çok 301-400 aralığı tercih edilmiştir. Örnekleme yöntemlerinden en çok seçkisiz/rastgele/tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tezlerde en çok önceden hazırlanmış veri toplama araçları kullanılmıştır. Verilerin analizinde en çok T-Testi

kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet, bağımsız değişkenlerde ise en çok cinsiyet değişkenleri kullanılmıştır. Tez yazarları en çok psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenleridir. Tezlerin sonuçlarında en çok erkeklerin kızlara göre daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Tez önerilerinde ise en çok farklı örneklemeler, örneklem grupları ve örnekleme yöntemleri kullanılmasına yönelik öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Siber Zorbalık, İçerik Analizi

Sayfa Adedi : xvi+104

Danışman : Doç. Dr. Nursel YALÇIN

CONTENT ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES ON CYBERBULLYING IN TURKEY

(M.S. Thesis)

Büşra Begüm EĞRİ

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November, 2022

ABSTRACT

The integration of technology, which changes and develops with the ordinary flow of life, into life and the adoption of it by users has occurred quickly. Most individuals who want to keep up with this speed and cannot adapt have become either cyberbullies or cyber victims. The aim of this study is to analyze the content of postgraduate theses about cyberbullying. In this context, a total of 109 theses from master's, doctoral and medical specialization thesis types in the national thesis center of YÖK were reached and content analyzes were made. Qualitative research method was used in the study. According to the results of the research, the most theses are in the type of master's thesis in 2019. The majority of theses are written in Turkish. Most theses were done in Ankara and Istanbul Universities. The Most theses were published in the department of educational sciences. Mostly, the city where the thesis studies are carried out is Istanbul. The mostly keywords of cyberbullying were used in the theses. The mostly quantitative research model was used. The mostly high school students were chosen as the sample level. The mostly the range of 301-400 was chosen as the sample

size. Random sampling method was used the most among the sampling methods. Mostly, pre-prepared data collection tools were used in theses. T-Test was mostly used in the analysis of the data. The mostly cyberbullying and cyber victimization were used in the dependent variables, and gender variables were used in the independent variables. The professions of thesis writers are psychological counselors and guidance teachers. In the results of the theses, most it was concluded that boys do cyberbullying more than girls. In the thesis proposals, the most suggestions for using different samples, sample groups and sampling methods are given.

Key Words : Cyberbullying, Content Analysis

Page Number : xvi+104

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Nursel YALÇIN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi	3
1.2.Araştırmanın Amacı	4
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4.Araştırmanın Sınırlılıklar	6
1.5.Araştırmanın Sayıtları	6
1.6.Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1.Siber Zorbalık	7
2.2.Siber Zorbalık Türleri.....	8
2.3.Siber Zorbalık Araçları.....	11
2.4.Siber Zorbalık Nedenleri.....	15
2.5.Siber Zorbalık Sonuçları.....	21

2.6.Siber Zorbalık İle İlgili YÖK Ulusal Tez Sayfasında Yayınlanan Tezler	26
BÖLÜM III.....	36
YÖNTEM.....	36
3.1.Araştırma Modeli.....	36
3.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	36
3.3.Verilerin Toplanması.....	37
3.4.Verilerin Analizi.....	37
BÖLÜM IV	39
BULGULAR.....	39
4.1.Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	39
4.2.Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Tez Türü Sayıları.....	41
4.3.Lisansüstü Tezlerin Yazım Dili.....	42
4.4.Üniversitelerin Tez Türüne Göre Sıralaması	43
4.5.Üniversitelerin Tez Yayınlama Sıralaması	45
4.6.Lisansüstü Tez Türlerinin Yayınlandığı Ana Bilim Dalları	46
4.7.Lisansüstü Tez Çalışmalarının Yapıldığı İller	48
4.8.Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler.....	49
4.8.1. Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler	49
4.8.2. Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler.....	50
4.8.3. Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler	51
4.9.Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli	51
4.10.Lisansüstü Tezlerin Örneklem Düzeyi.....	52
4.11.Tezlerin Örneklem Büyüklükleri	53
4.12.Tez Örneklem Yöntemleri.....	54
4.13.Tez Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	55
4.13.Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri	56

4.14.Tezlerin Bağımlı Değişkenleri.....	57
4.14.1. Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımlı Değişkenler	58
4.15.Tezlerin Bağımsız Değişkenleri	59
4.15.1. Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımsız Değişkenler	60
4.16.Tez Yazarlarının Meslekleri	62
4.17.Tezlerin Sonuçlarına Ait Bulgular	63
4.18.Tezlerin Önerilerine Ait Bulgular	64
BÖLÜM V.....	66
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
5.1. Sonuç	67
5.2. Öneriler	70
KAYNAKLAR	71
EKLER.....	82
EK 1.İncelenen Tezler	83
EK 2. Yüksek Lisans Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler	100
EK 3. Doktora Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler.....	103
EK 4. Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler	104

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Siber Zorbalık Konulu Yüksek Lisans Tezleri</i>	26
Tablo 2. <i>Siber Zorbalık Konulu Doktora Tezleri</i>	32
Tablo 3. <i>Siber Zorbalık Konulu Tıpta Uzmanlık Tezleri</i>	34
Tablo 4. <i>Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı</i>	39
Tablo 5. <i>Yıllara Göre Tez Türü Sayıları</i>	41
Tablo 6. <i>Tezlerin Yazım Dili</i>	42
Tablo 7. <i>Üniversitelerin Tez Türüne Sayılarına Göre Sıralaması</i>	43
Tablo 8. <i>Tez Türlerinin Yayınlandığı Ana Bilim Dalları</i>	46
Tablo 9. <i>Tez Çalışmalarının Yapıldığı İller</i>	48
Tablo 10. <i>Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler</i>	49
Tablo 11. <i>Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler</i>	50
Tablo 12. <i>Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler</i>	51
Tablo 13. <i>Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli</i>	51
Tablo 14. <i>Tezlerin Örneklem Düzeyi</i>	52
Tablo 15. <i>Tezlerin Örnekleme Yöntemleri</i>	54
Tablo 16. <i>Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçları</i>	55
Tablo 17. <i>Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri</i>	56
Tablo 18. <i>Tezlerin Bağımlı Değişkenleri</i>	57
Tablo 19. <i>Tezler Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımlı Değişkenler</i>	58
Tablo 20. <i>Tezlerin Bağımsız Değişkenleri</i>	59

Tablo 21. <i>Tezler Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımsız Değişkenler</i>	60
Tablo 22. <i>Tez Yazarlarının Meslekleri</i>	62
Tablo 23. <i>Tezlerin Sonuçlarına Yönelik Bulgular</i>	63
Tablo 24. <i>Tezlerin Önerilerine Yönelik Bulgular</i>	64
Tablo 25. <i>Özet Tablo</i>	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. TÜİK Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması (TÜİK, 2020).	2
Şekil 2. Siber zorbalık araçları	11
Şekil 3. Siber zorbalık nedenleri	15
Şekil 4. Siber zorbalık sonuçları.....	21
Şekil 5. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılım grafiği	40
Şekil 6. Yıllara göre tez türü sayıları grafiği	42
Şekil 7. Üniversitelerin tez yayınlama sıralaması grafiği.....	45
Şekil 8. Tezlerin örneklem büyüklüğü grafiği.....	53

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

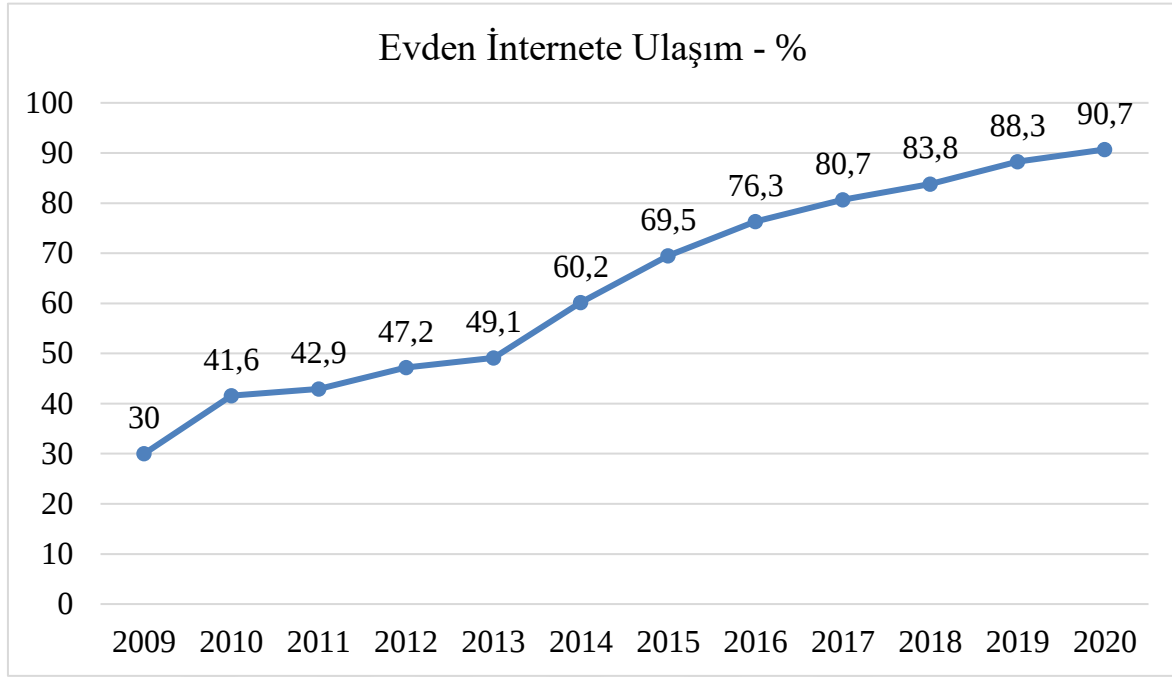
BÖLÜM I

GİRİŞ

Teknolojinin hayatımıza entegre olması ve bizim teknolojiye uyum sağlamamız düşünülenenden çok daha hızlı olmuştur. Son derece hızlı bir şekilde hayatımıza giren bir diğer araç ise internettir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan yıllık ve dönemlik araştırmalar bu hızlı gelişmeleri kanıtlamaktadır.

We Are Social tarafından gerçekleştirilen araştırmanın 2021 raporuna göre Dünya nüfusunun %59,5'ini oluşturan toplam 4.66 milyar internet kullanıcısı bulunmaktadır. İnternet kullanıcıları günde ortalama 7 saat internette zaman geçirmektedirler. Sosyal medya kullanıcı sayısı ise Dünya nüfusunun %53,6'sı ile 4.20 milyar insandan oluşmaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının yaş dağılımlarına bakıldığında ise sosyal medyayı en çok kullanan kesim 25-34 yaş grubudur. Sosyal medyada geçirilen ortalama sürelerin dağılımında ise 16-24 yaş grubunun sosyal medyada en çok vakit geçiren grup olduğu görülmektedir (We Are Social, 2021).

Şekil 1'de yer alan grafikte TÜİK tarafından her yıl yapılan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” 2020 verileri yer almaktadır. Bu verilere göre 16-74 yaş internet kullanım oranı %79'dur. 2019 yılında ise bu oran %75,3'tür. Evden internete erişim oranı %90,7 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2020). Her yıl TÜİK tarafından yapılmakta olan araştırmanın sonuçları bir önceki yıla göre sürekli artmaktadır.

Şekil 1. TÜİK Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. TÜİK, 2020, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) sayfasından erişilmiştir.

Giyim, ayakkabı, kitap, yemek siparişi hatta market alışverişleri dahi artık teknoloji aracılığıyla internet üzerinden yapılmaktadır. Yine TÜİK verilerin göre 2020 yılında internet üzerinden hizmet veya mal satın almada en fazla %60,9 ile giyim, ayakkabı ve aksesuar tercih edilmiştir (TÜİK, 2020).

Bilginin artması, teknolojinin gelişmesi, uzaktan eğitimin yaygınlaşması teknolojinin eğitim alanında yerini almasını kolaylaştırmıştır. Eğitimin okullardan uzaklaşıp teknolojiye yaklaşması öğrencilerin teknolojiyle ve internetle daha çok zaman geçirmelerine neden olmuştur. İnternetin hayatın içerisine bu derece girmesi pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Eğitimin uzaktan yapılmasıyla birlikte okul temeline sahip olan akran zorbalığı boyut değiştirerek sanal ortamın etkisiyle siber zorbalığa dönüşmüştür. Siber, elektronik ve sanal zorbalık gibi farklı isimlere sahip olan bu zorbalık çeşidi yaklaşık 15 yıldır bilinen ve en çok maruz kalınan sorunlardan biridir ve artarak devam etmektedir.

Patchin ve Hinduja (2010) siber zorbalığı bilgisayar, cep telefonları ve elektronik araçların kasıtlı bir şekilde ve tekrarlanarak mağdura zarar vermek olarak tanımlanmıştır. Siber

zorbalığın temel unsurları; kasıtlı olarak gerçekleşmesi, tekrar tekrar yapılıyor olması, zarar verici nitelikte olması ve elektronik araçlar ile yapılıyor olmasıdır. Siber zorbalıkta en önemli özellik ve geleneksel zorbalıktan ayıran en önemli fark ise elektronik araç aracılığıyla gerçekleşiyor olmasıdır. Zorbaca hareketlerde bulunan kişi mağdurun web sitesine, e-posta adresine, sohbet odalarına ve cep telefonuna taciz edici mesajlar göndermektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF, 2019), 15-24 yaş arası gençlerin %70,6'sının online şiddet, siber zorbalık ve dijital tacize maruz kaldıklarını açıklamıştır. Türkiye'de ise ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık konusundaki algı ve farkındalıklarını ölçmeyi amaçlayan Kocaeli Üniversitesi ve TÜBİTAK işbirliğiyle gerçekleştirilmiş olan araştırmada Türkiye genelinde öğrencilerin %12'si sözlü siber zorbalığa maruz kalmaktadır (Baştürk Akca, 2015).

Yeni bir alan olan siber zorbalığın hızlı bir şekilde yaygınlaşması bu alan hakkında araştırmaların artmasına neden olmuştur. Bilişim, psikoloji, işletme, tıp, adli tıp ve adli bilişim gibi pek çok alanda araştırma konusu olmuştur. Özellikle akran zorbalığının teknolojik boyutu olması nedeniyle eğitim bilimleri alanında daha çok çalışma yapılmıştır.

Bu araştırmada Yükseköğretim Kurulu (YÖK) internet sitesindeki ulusal tez merkezinde bulunan 'Siber Zorbalık' ile ilgili yapılmış olan tezler incelenecektir.

1.1.Araştırmanın Problemi

We Are Social (2021) raporuna göre Dünya nüfusunun %59,5'i, TÜİK (2020) araştırmasına göre Türkiye'de 16-74 yaş aralığındaki bireylerin internet kullanım oranı %79'dur. Her geçen yıl artarak çoğalan internet kullanıcı sayısı teknolojinin gelişmesi, hayatın merkezinde yer alması ve uzaktan eğitimin yaygınlaşmasıyla beraber bireyler üzerinde yıkıcı etkiler gösteren siber zorbalığa neden olmaktadır. Siber zorbalıkla ilgili YÖK ulusal tez merkezinde erişime açık olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin genel eğilimleri nelerdir?

1.2.Araştırmanın Amacı

Türkiye’de siber zorbalıkla ilgili pek çok bilimsel araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalar tek bir alanda ya da tek bir boyutta sınırlı kalmamıştır. Örneğin eğitim bilimleri, psikoloji, sosyal hizmet, tıp, adli tıp, hemşirelik, işletme gibi pek çok alanda ergenler, üniversite ve ortaokul öğrencileri üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmada amaç YÖK ulusal tez merkezinde erişim kısıtlaması bulunmayan tezlerin içerik yönünden incelenerek gelecekte siber zorbalıkla alakalı yapılacak olan tezlerin tekrara düşmeden daha yenilikçi ve özgün çalışmaların yapılmasını amaçlamaktadır.

Lisansüstü tezlerin yazar, yayınlanma tarihi, üniversite ve ana bilim dalı, içerik, seçilen yöntem, kullanılan araç gereç ve verileri çözümleme yöntemleri, anahtar sözcükler, örneklem büyüklükleri, örneklem seçme yöntemleri ve örneklem grupları, tezlerden elde edilen sonuçlar ve yapılan öneriler boyutları ele alınarak içerik analizlerinin yapılması için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Siber zorbalık ile ilgili yapılmış olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin:
 - a. Anahtar kelimeleri nelerdir?
 - b. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
 - c. Üniversite dağılımları nasıldır?
 - d. Türleri (Yüksek Lisans/Doktora/Tıpta Uzmanlık) nelerdir?
 - e. Ana bilim dalları nelerdir?
 - f. Yapıldığı şehirler hangileridir?
 - g. Örneklem seçim yöntemleri nelerdir?
 - h. Örneklem büyüklükleri kaçtır?
 - i. Örneklem düzeyleri nelerdir?
 - j. Yazım dilleri nedir?

- k. Araştırma yöntemleri nelerdir?
- l. Veri toplama ölçekleri nelerdir?
- m. Veri analiz yöntemleri nelerdir?
- n. Bağımlı değişkenleri nelerdir?
- o. Bağımsız değişkenleri nelerdir?
- p. Yazarları hangi mesleklerdendir?
- q. Sonuçlarına yönelik bulgular nelerdir?
- r. Önerilerine yönelik bulgular nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması insanların kin, nefret, öfke gibi duygularını fiziksel ortamlardan uzaklaşıp sanal ortamda göstermelerine neden olmuştur. Siber zorbalık, mağdurun zorbaca davranıştan psikolojik bunalım, korku hatta intihara kadar gitmesine yıkıcı ve yıpratıcı süreçler yaşamasına neden olmaktadır. Ağır sonuçlara neden olan Türkiye’de siber zorbalık hakkında yapılmış olan tezlerin içerik yönünden incelenmesi literatüre önemli katkılar sunacaktır.

Siber zorbalık alanına artan ilgi ile birlikte yapılan çalışmalarda en çok hangi konu üzerine yoğunlaşıp, nerelerde eksik kaldığını ortaya çıkararak yapılacak olan çalışmalara kolaylık sağlanacaktır. Yapılacak olan yeni çalışmalarda hangi konuların az olduğu, en çok kullanılan yöntemlerin neler olduğu, çalışmada kullanılacak bağımlı ve bağımsız değişkenlere karar vermede önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Bu tezlerin içerik yönünden incelenmesi ileride siber zorbalıkla ilgili çalışmalar yapacak olan araştırmacılara genel bir çerçeve sunacak ve kendi araştırmalarına yol gösterici olup geçmişte yapılmış çalışmalarla

tekrara düşmelerini engelleyip daha yenilikçi ve daha özgün çalışmalar yapmalarını sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıklar

Bu araştırma 2008-2020 yılına kadar siber zorbalık anahtar kelimesi ile taraması yapılmış ve YÖK ulusal tez merkezi veri tabanında erişim kısıtlaması bulunmayan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezleri ile sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Sayıltıları

Siber zorbalık konulu tezlerin YÖK ulusal tez merkezine eksiksiz bir şekilde ulaştırıldığı varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Siber Zorbalık: Çevrimiçi ortamlarda başkalarına (mağdur) karşı gerçekleştirilen kasıtlı ve açık bir saldırganlıktır (Ybarra & Mitchell, 2004).

İçerik Analizi: Birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileyeceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde siber zorbalık tanımı, siber zorbalık türleri, araçları, nedenleri ve sonuçları ile ilgili kavramsal çerçeve ve literatürden araştırmalar sunulacaktır.

2.1.Siber Zorbalık

Siber zorbalığın ilk tanımı olarak bilinen ve Belsey tarafından 2003 yılında yapılan tanım, temelinde zarar verme amacı olan kişi veya grupların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranışlar sergilemeleri olarak tanımlamıştır (Belsey, 2003). Willard (2005), ise siber zorbalığı internet veya teknolojik unsurlar kullanılarak başkalarına zararlı içerik göndererek ya da yayınlayarak zarar vermek olarak tanımlamaktadır. Patchin & Hinduja (2006), siber zorbalık kısaca elektronik metin aracılığıyla kasıtlı ve tekrarlanan zarardır.

Türkiye’de siber zorbalıkla alakalı ilk çalışmayı yapan Erdur-Baker ve Kavşut (2007), siber zorbalığı başkalarının e-postalarını izinsiz okumak, şifrelerini kullanmak, kurbanın utandırıcı resimlerini çekmek ve bunları yaymak, utandırıcı mesajlar göndermek gibi eylemler olarak tanımlamaktadırlar.

Sonuç olarak siber zorbalığı normal zorbalıktan ayıran özellik fiziksel bir ortamın olmaması bilgisayar, cep telefonları gibi dijital-teknolojik araçlar aracılığıyla sanal ortamlar kullanılarak kişilerin e-posta, anlık mesajlaşma kutularına ve sosyal medya adreslerine utandırıcı, aşalayıcı resim, video ya da mesaj gönderilerek kısacası mağdura zarar vermek amacıyla zorbalığın gerçekleştiriliyor olmasıdır.

2.2.Siber Zorbalık Türleri

Willard (2007) yaptığı çalışmada siber zorbalığın 8 farklı türünü listelemiştir. Bunlar:

Taciz (Harassment): Tekrar eden bir davranış olan taciz, tek bir hedefe sürekli saldırgan mesajlar gönderme davranışdır. Taciz mesajların kişisel iletişim kanallarının yanı sıra halka açık iletişim ortamlarında da meydana gelmesidir. E-posta adreslerine, kısa mesaj (SMS) kanallarına, anlık sohbet odalarına kişileri incitici mesajlar gönderilmesidir.

Çevrimiçi Kavga (Flaming): İki veya daha fazla kişinin oyun, sohbet odaları, tartışma ortamları, e-posta gibi elektronik ve halka açık ortamlarda doğrudan tehdit içerikli kısa hararetli tartışmalardır.

Başka Bir Kimliğe Bürünme (Impersonation): Siber zorba davranışında bulunan bireyin mağdurun şifresini ele geçirerek hesaplarına ulaşmasıdır. İnternet sitesi, blog, profil ya da diğer iletişim kanallarına mağdurun şifresi sayesinde erişim sağlayan siber zorba bu kanallar aracılığıyla uygunsuz ve rahatsız edici mesajlar gönderir. Arkadaşının şifresini ele geçiren bir kişi, arkadaşının onurunu kırıcı ve küçük düşürücü duruma gelmesi için tanıdıklarına mesaj gönderebilir.

İftira (Denigration): İftiraya maruz kalacak kişinin itibarına zarar vermek amacıyla dedikodu ve söylentilerin internet sayfası, e-posta ya da anlık mesajlaşma yoluyla kişi hakkında doğru olmayan, acımasız ve zararlı her türlü video, fotoğraf veya mesajlardır.

Örneğin iftiraya uğrayan kişinin fotoğrafını cinsel görsel içeren fotoğrafla birleştirerek başka bir fotoğrafını gibi yayınlanmasıdır.

İfşa Etme (Outing): Kişinin bilgileri ve özel görüntülerinin hem kendisine hem de başkalarına zorbalığı yapan kişi tarafından gönderilmesidir. Taraflardan birinin ayrılması durumunda diğerinin görüntülerini ve bilgilerini yayınlacağı yönünde tehdit etmesidir.

Aldatma (Trickery): Siber zorbanın karşısındaki kişiyi utanç verici görüntülerini ve sırlarını açıklaması için ikna etmesidir.

Dışlama (Exclusion): Çevrimiçi ortamlarda kişilerin gruptan acımasızca ve kasıtlı bir şekilde çıkarılmasıdır. Gruptan dışlanma ağır bir ceza kabul edildiği için gruptan dışlanan kişi yoğun duygular yaşayabilmektedir.

Siber Taciz (Cyberstalking): Tehdit içerikli, göz korkutucu, son derece saldırgan ve zararlı aynı zamanda aşağılayıcı mesajların tekrar tekrar gönderilmesidir. Siber tacizciler, mağduru karalamaya ve itibarlarını zedelemeye çalışırlar. Taciz ile siber taciz arasındaki sınır net değildir. Siber tacizin sınırının aşılması tacizin fiziksel boyutlara ulaşmasına neden olabilmektedir.

İlk ve ortaokulda öğrenim gören 3767 adet 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerinin kendi aralarında elektronik zorbalık durumları incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre elektronik zorbalık öğrenciler arasında bir sorun olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %11'i son birkaç ayda en az bir kez zorbalığa maruz kalmıştır. %7'si hem zorba hem mağdur iken, %4'ü ise iki ayda en az bir kez bir kişiye elektronik zorbalık yapmıştır (Kowalski & Limber, 2007).

Ortega ve ark. (2009), ergenlerin geleneksel ve siber zorbalık mağdurlarının duygusal etkileri üzerine yaptıkları çalışmada siber zorbalık türünü araçsal yönden internet aracılığıyla ve cep telefonları ile olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Chisholm (2014) yaptığı çalışmada siber zorbalık türlerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

Sahte Kimlik Kullanma: Kedi balığı avı olarak bilinen, online ortamlarda sahte kimlikler kullanarak karşıdaki kişi ile duygusal ilişki kurmaktır.

Hile Yapma: Online oyunlara girişlerin engellenmesi amacıyla çeteler oluşturmaktır.

Taciz Etme: Bir kişiyi ya da topluluğu rahatsız etmek, aşağılamak, hakaret etmek ve tehdit etmek amacıyla fotoğraf veya mesaj göndermektir.

İzinsiz Erişim: Mağdurun bilgisayarını, web kamerasını, bilgilerini mağdurun haberi olmadan uzaktan erişim imkanlarını kullanarak her türlü dosyaya erişmesi, bilgisayar işlevlerini kontrol etmesidir.

İlişkisel Saldırganlık: Mağdur hakkında doğru olmayan haberler yaymak, dışlamak, arkadaşlıktan çıkarmak, profiline hakkında doğru olmayan aşağılayıcı mesajlar yazmak ve tehditler göndermektir.

Cinsel İçerikli Mesajlaşma: Utanç verici, müstehcen resimler göndermektir.

Trolleme: Birini sinirlendirmek ve aşağılamak için tasarlanmış mesajlardır.

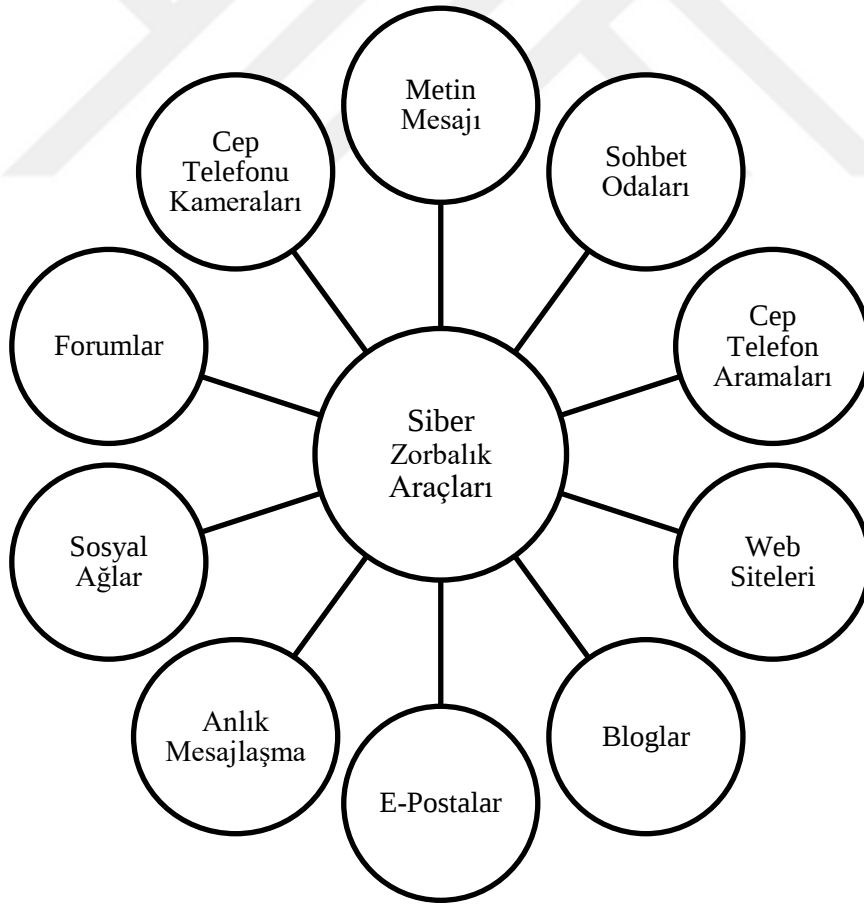
Zorbalığa tanıklık edenlerin daha sonra kendilerinin de zorbalık yapmaları, sosyal ağlarda insanları takip ederek onlara tehdit mesajları göndermeleri gibi Chisholm (2014) siber zorbalığın türlerini sıralamaktadır.

Arıcak (2011) ise siber zorbalığın iki türünden bahsetmektedir: İlki teknik olarak ele alınan kısım olan elektronik zorbalık, diğeri ise psikolojik boyut olan elektronik iletişim zorbalığıdır. Elektronik zorbalık, şifrelerin ele geçirilmesi ya da zararlı yazılımların olduğu e-postalar göndererek bilgisayara zarar verilmesi gibi teknik boyutları kapsamaktadır. Elektronik iletişim zorbalığı ise hakaret etmek, aşağılayıcı mesajlar ve müstehcen fotoğraflar göndererek kişide duygusal olarak yıkıntıya yol açan zorbalıktır.

2.3.Siber Zorbalık Araçları

Siber zorbalık, geleneksel zorbalıktan farkı teknolojik araçlarla zorbalığın sürekli olarak tekrarlanan bir şekilde yapılmasıdır. Bilgisayar, web kamera, tablet, cep telefonu gibi pek çok teknolojik araç sayılabilmektedir. Sohbet odaları, e-posta, cep telefonu aramaları, kısa mesaj (SMS), anlık mesajlar, sosyal medya profilleri gibi teknoloji ve iletişim araçları aracılığıyla insanlara müstehcen fotoğraf ve video, korku verici, aşağılayıcı, tehdit edici mesajlar göndererek zorbalığa maruz bırakmak amaçlanmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, sosyal platformların artması ve insanların bu platformlar üzerinden etkileşimlerinin çoğalmasıyla birlikte siber zorbalığa uğrama araçları çeşitlenmektedir. Siber zorbalık araçları Şekil 2’de sıralanmıştır (Rogers, 2010; Strom & Strom, 2006; Hiduja & Patchin, 2008; Slonje & Smith, 2008):

Şekil 2. Siber zorbalık araçları

Metin Mesajı (Text Message): Saldırganın, ısrarcı ve tehdit edici mesajlarını SMS biçiminde cep telefonları aracılığıyla gönderilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kimlik gizlenerek yapılan zorbalık kişinin bulunmasını zorlaştırmaktadır. Mağdur ise maruz kaldığı zorbalığın farkına varamamaktadır.

Sohbet Odaları (Chat Rooms): Her türlü sohbetin gerçekleştirildiği bu ortamlar zorbalığın grup halinde yaygınlaştırılmasını kolaylaştırıcı etkiye sahiptir. Sohbet odaları, daha çok ergenlerin kullandığı iletişim alanlarıdır. Her araçta olduğu gibi sohbet odalarının da kötüye kullanımı insanları tehdit edebilir ve zorbalığın ileri boyutlara ulaşmasına neden olabilmektedir.

Cep Telefonu Aramaları (Mobile Phone Calls): İletişimin en kolay araçlarından birisi olan cep telefonları insanlar tarafından çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Artık sadece yetişkinler ya da gençler tarafından kullanılmamakta çocuklar dahi cep telefonlarına sahip olmaktadır. Bilinçli bilinçsiz her insan tarafından kullanılan cep telefonları zorbalar tarafından ısrarcı aramalar, küfürlü mesajlar, müstehcen fotoğraflar gönderilerek mağduru etkilemeyi amaçlamaktadır. İleri bir boyut olarak ise zorbalığı sergileyecek olan kişi önce bir telefon çalmakta daha sonra çalınan bu telefonla zorbaca tavırlar sergilemektedir.

Web Siteleri (Websites): Zorba, mağduru aşağılama, karalama, taciz etme, hakkında doğru olmayan bilgileri yaymak amacıyla kişisel web siteleri açmaktadır. İnternet sitelerini sadece kendisi oluşturmamakta var olan hazır internet sitelerinde mağdur hakkında anketler yapmaktadır.

Bloglar (Blogs): Web günlükleri (weblogs) kısaltması olan bloglar (blogs) içeriğini yalnızca metinler oluşturmaz videolarda bulunabilmektedir. Bloglar, kişiler tarafından çok kolay bir şekilde oluşturulmaktadır. Yazar kendi görüşlerini, deneyimlerini blog sayfası sayesinde okuyucularla paylaşmaktadır. Okuyucuların yorumlarını yazabildikleri yazar ve okurun etkileşim içinde oldukları bir ortamdır. Bu yorumlar incitici ve acımasızca olabilmektedir.

Ya da siber zorba başkası adına bir blog açabilmekte burada mağdur hakkında kötü paylaşımlarda bulunabilmektedir (Bauman, 2007).

E-postalar (Emails): Zorba birden fazla gerçek isme ve kimliğe sahip olmayan hesaplar üretebilmektedir. Takma ad ya da başkasının e-posta adresini ve şifresini kullanarak yüzlerce kişiyi e-posta gönderilmektedir. Kendi adını kullanmadan veya başkası adına gönderilen bu e-postalar zorbanın hem yakalanmasını zorlaştırmakta hem de yüzlerce kişiye tek bir tuşla zorbalık içeren e-postalar göndermektedir.

Anlık Mesajlaşma (Instant Messaging): Son yılların en popüler uygulamalarından olan Whatsapp hem bir anlık mesajlaşma hem de sosyal ağ platformudur. 2020 verilerine göre Whatsapp aktif kullanıcı sayısını 2 milyar olarak açıklamıştır (CNN, 2020). Whatsapp aracılığıyla kullanıcılar birbirlerine, metin, sesli mesajlaşma yapabilmektedir. Ayrıca video, fotoğraf, dosya ve konum gönderme seçenekleri de sıklıkla kullanılmaktadır. Aynı zamanda internet tabanlı olan bu uygulama sayesinde görüntülü ve sesli görüşmelerde gerçekleştirilmektedir.

Aizenkot (2017), Whatsapp siber zorbalığını dört gruba ayırmaktadır: Sözlü şiddet, hakaret, tehdit, alay ve küfür etme, rencide edici isimler takma. Grup şiddeti, Whatsapp üzerinden kurulan sohbet grubuna dışlanan kişiyi almama ya da grubu o kişi için açma. Görsel şiddet, mağdura ait video ve fotoğrafları paylaşma. Grup seçiciliği, bir gruptan zorla çıkarılmak ya da o gruba girişini engelleme, sadece seçilmiş kişilerden grubu oluşturma.

Anlık mesajlaşma ve sohbet odaları siber zorbalık için kullanılan en yaygın ortamlardır (Kowalski, Limber, Agatston, 2012).

Sosyal Ağlar (Social Networking): Milyonlarca hatta milyarlarca kullanıcıya sahip sosyal ağlar (Facebook, Instagram, Twitter, Whatsapp, LinkedIn vb.) insanların fotoğraf, video, kendi görüş, düşünce ve anılarını paylaştıkları platformlardır. Doğru güvenlik ayarlarının yapılması olası zorbalıklardan korunmayı sağlamaktadır. Bu sayede tanımadığınız ya da sizde ekli olmayan kişiler profilinize erişememekte, kötü mesajlar ya da yorumlar

yazamamaktadır. Zorbaca davranışlar, sahte hesaplar açıp kendi kimliğini gizli tutarak başkası gibi davranıp aşağılama, küfür etme, müstehcen fotoğraflar paylaşma gibi eylemlerin sosyal ağlar kullanılarak yapılması zorbanın yakalanmasını zorlaştırmaktadır.

Forumlar (Forums): Yeni belirlenmiş ya da var olan bir konu veya tartışma hakkında görüş bildirmektir. Sadece tartışma ortamı olmamakla birlikte bir soruna cevap aramak amacıyla diğer kullanıcılardan yardım almak için de kullanılmaktadır. Forumlar da konu başlığı açmak, tartışma ortamına dahil olmak ya da soruna cevap almak için tek şart bu ortamlara üye olmaktır. Üye adı ve şifreyle üye olunan forumların pek çoğu ücretsizdir ve kolaylıkla üye olunabilmektedir. Zorba bu forumlara girerek kişilerin fikirlerine karşı çıkabilmekte, sorularına alaycı ve aşağılayıcı yanıtlar verebilmektedirler.

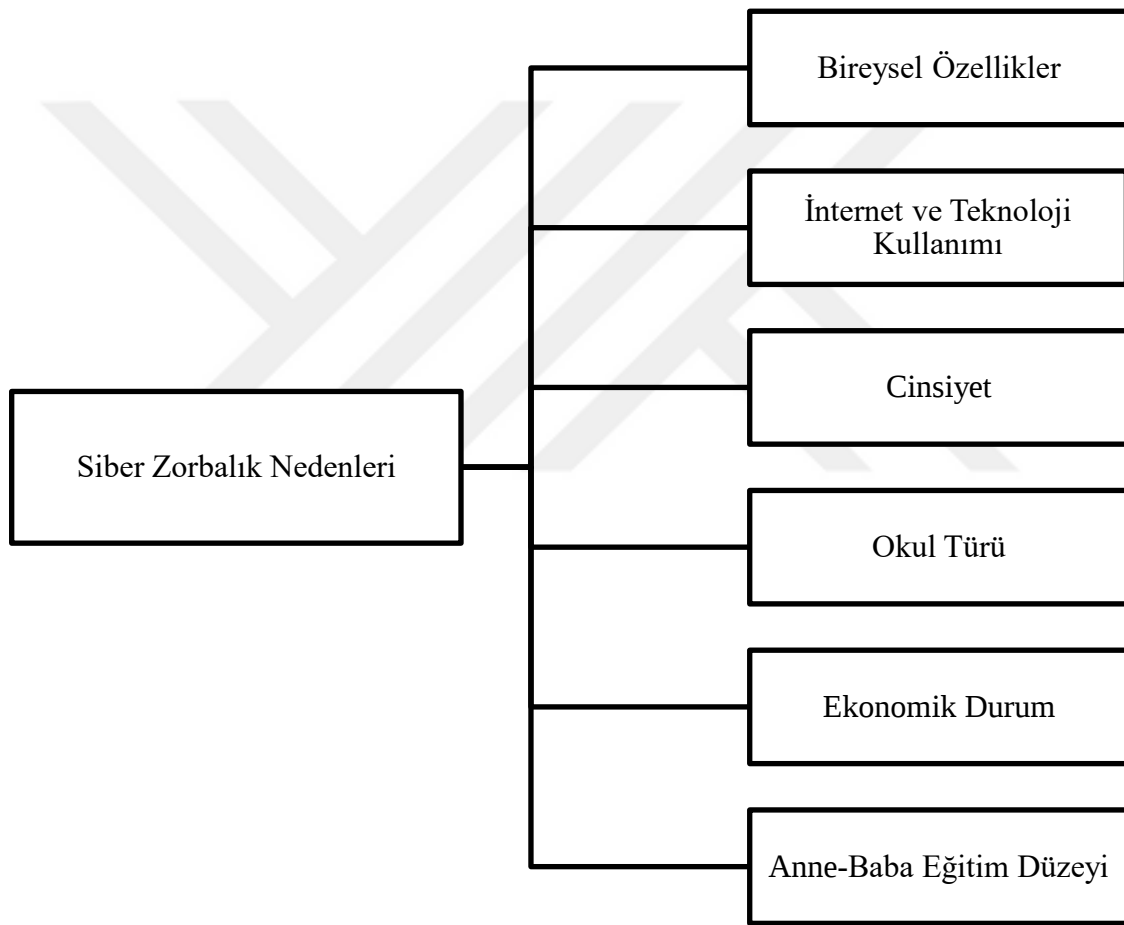
Cep Telefonu Kameraları Aracılığıyla Fotoğraf/Video Klipler (Picture/Video-Clips Via Mobile Phone Cameras): Zorbalık davranışının gerçekleştiği esnada ya da cep telefonu aracılığıyla daha önceden kayda alınmış görüntülerin paylaşılmasıdır. Bu görüntüler mağdurun korkması, utanması ve tehdit altında hissetmesi için başkalarıyla paylaşarak çoğaltılmaktadır.

Ergenler cep telefonlarıyla yatak odasında, banyoda ya da tuvalette fotoğraf çekerek sosyal ağlarda paylaşp pek çok kişinin bu görüntülere ulaşmasına neden olmaktadır. Tüm dünyanın bu görüntülere ulaşmasını ve bu görüntüleri tartışmalarını istedikleri için onları sosyal ağlarda paylaşmaktadırlar (Hinduja & Patchin, 2014).

Erdur-Baker (2007), yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, SMS ile mesajlar gönderme, e-posta şifresi çalarak hesaplara erişme, e-postaları okuma ya da başkalarına kötü içerikli e-postalar gönderme, sohbet odalarında aşağılayıcı ve incitici mesajlar gönderme, sohbet odalarında atma ya da sohbet odalarına almama, web sitelerine montajlanmış fotoğraflar yükleyerek dedikodu yayma ve son olarak pek çok mesajlaşma yolu ile sırları herkese yayma en sık rastlanılan siber zorbalık türlerindendir.

Siber zorba ve mağdur olma metin mesajlaşma, cep telefonları, bloglar, forumlar, sohbet odaları gibi ortam ve araçların kullanımıyla doğrudan ilişkilidir. Bu ortamlar ne kadar çok kullanılırsa hem siber mağdur hem de siber zorba olma olasılığı o kadar artmaktadır (Erdur-Baker, 2010).

2.4.Siber Zorbalık Nedenleri

Şekil 3. Siber zorbalık nedenleri

Siber zorbalığın nedenleri Şekil 3’te gösterilmiştir. Bunlar:

Bireysel Özellikler: Teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte geleneksel akran zorbalığı sanal ortamlarda varlığını göstermeye devam etmektedir. Zorbalık hem okul ortamında hem de sanal ortamda ortak bir mesaj taşımaktadır; güç ve gövde gösteri. Siber zorbalığı yapan

bireyler ya kendileri zorbalığa uğramış kişiler ya da siber zorbalığa maruz kalmış kişileri korumak için intikam, öç alma, kısasa kısas gibi nedenlere sığınmaktadırlar (Ergün-Başak & Baştürk, 2019).

İnternet ve Teknoloji Kullanımı: Her bireyin kendine ait bir teknolojik alete sahip olması ve kesintisiz internetin yaygınlaşması pek çok bireyde yaş farkı gözetmeksizin günün tamamını ele geçiren tek uğraşı olmuştur. Teknolojiye ve internete erişim ne kadar sınırlıysa siber zorba ya da siber mağdur olmak o kadar zorlaşmaktadır (Li, 2007). Kontrolsüz ve denetimsiz internet kullanımı siber zorba olma ihtimalini arttırmaktadır. İnternet kullanım süresi ve zamanı bireyin kendisi tarafından ayarlanmıyorsa devreye ebeveynler girerek bu sürenin denetlenmesi sağlanabilmektedir (Hinduja & Patchin, 2007).

Katz, Lemish, Cohen ve Arden (2019) ebeveynlerin tutarsızlığının ergenlerin siber zorba olup olmama durumunu incelemişlerdir. İsrail’de 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşen çalışma sonucuna göre ebeveynleri kontrolcü olan ergenler siber zorbalığa katılma oranları yüksek bulunmuştur. Ebeveyni tarafından katı kurallar konulan fakat bu kuralları uygulamayan ebeveynlerin çocukları siber zorba ya da siber mağdur olma olasılığı daha yüksektir. Kontrolün ebeveynin elinde olmasının bir sonucu olarak siber zorbalığa karışan bireylerin bu durumu ebeveyne bildirme oranının artmasıdır.

Yaman, Karakülah & Dilmaç (2013), yaptıkları çalışmada internet kullanım sıklığının siber zorbalığı arttırdığı sonucunu bulmuşlardır. Ünver & Koç (2017), internet kullanım süresinin artması siber zorbalığa maruz kalmayı arttırdığı sonucuna varmıştır. Yine aynı çalışmada girdikleri siteleri anne ya da babalarına söyleyenler söylemeyenlere göre daha az siber zorbalığa maruz kalmışlardır. Başka bir çalışma sonucuna göre anne ve babasından habersiz sosyal medya hesabı olan bireylerin siber zorba ve siber mağdur olma durumları daha fazladır (Altundağ, 2016; Ünver & Koç, 2017).

Cinsiyet: Siber zorbalığın cinsiyet değişkeni üzerinden incelenmesi pek çok araştırma tarafından yapılmıştır. Literatürde siber zorbalığın cinsiyet üzerine yapılmış araştırma

sonuçları cinsiyetler arasında siber zorbalık durumunun değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre erkekler kızlara göre daha fazla siber zorbalık yapmaktadır (Pekşen Süslü & Oktay, 2018; Li, 2007; Yaman, Karakülah & Dilmaç, 2013). Peker, Eroğlu ve Çetinel (2012), siber zorbalığın erkekler tarafından daha yaygın yapıldığı sonucunu bulurken siber mağduriyet konusunda cinsiyetler arasında herhangi bir fark bulunamamıştır. Slonje ve Smith (2008), 203 erkek 157 kız ile yaptığı araştırma sonucuna göre siber zorba olma durumu erkekler ya da kızlar arasında belirgin bir şekilde farklılaşmamaktadır. Eroğlu, Aktepe, Akbaba, Işık ve Özkorumak (2015) 160 ergenle yaptıkları çalışmada kızların erkeklerden daha fazla siber zorbalık yaptıkları görülmektedir. Yine aynı şekilde kızların siber zorba olma durumlarının erkeklere göre yüksek olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Topçu, Erdur-Baker & Çapa-Aydın, 2008; Patchin & Hinduja, 2006).

Yaşları 12 ile 17 arasında olan 1431 ergenin siber zorbalık durumlarının incelendiği çalışmada ergenlerin %44,1'inin siber zorbalık davranışı gerçekleştirdikleri, erkeklerin kızlara kıyasla daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (Calvete, Orue, Estevez, Villardon & Padilla, 2010).

Li (2006) 7., 8. ve 9. sınıfta öğrenim görmekte olan 264 öğrencinin siber zorbalık deneyimlerinin cinsiyet değişkeni bakımından incelendiği çalışmada erkek öğrencilerin %22'sinden fazlasının, kadın öğrencilerin %12'sinden fazlasının siber zorba oldukları, erkek öğrencilerin %25'inin kadın öğrencilerin ise %25,6'sının siber zorbalık davranışına maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Geleneksel zorbalık açısından erkeklerin daha çok zorbaca davranışlar yaptığı düşünülerek aynı sonucun siber zorbalığa genellenmesi birkaç araştırma dışında doğru kabul edilmektedir.

Okul Türü: Siber zorbalıkla ilgili araştırmaların pek çoğu okul ortamlarında yapılan araştırmalardır. Gerek ilköğretim gerek lise düzeyinde yapılan çalışmalar okul türlerinin

değişken olarak kullanılmasını önemli derecede etkilemektedir. Tunca ve Geleri (2020) ergenlerin okul türlerine göre siber zorba ve mağdur olma durumlarına ilişkin yaptığı araştırma sonucunda siber zorba davranışını en fazla fen lisesinde öğrenim gören öğrenciler tarafından yapıldığı sonucuna varırken en az ise özel liselerde öğrenim gören öğrenciler tarafından yapıldığını bulmuşlardır. Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Genel Lise, Meslek Lisesi ve İmam-Hatip Lisesi'nde bulunan toplam 523 öğrenciyle gerçekleştirilen çalışma sonucuna göre siber zorbalık yapma durumu İmam-Hatip Lisesinde diğer liselere daha düşük oranda bulunmuştur (Ünver & Koç, 2017). Lise türlerinin siber zorba ve mağdur olma durumlarının araştırıldığı çalışmanın sonucuna göre Bayram ve Özkamalı (2019), Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Fen Lisesi, Kız Anadolu ve Kız İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinden daha fazla siber zorba oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Anadolu Liselerinin Genel Liselere göre daha fazla siber zorba olduklarını gösteren diğer bir çalışma ise Çivildag ve Cooper (2013) tarafından yapılmıştır. Anadolu Liselerinin siber zorba davranışını destekleyen başka bir çalışma ise Özdemir (2015) yaptığı çalışmadır ve Anadolu Lisesi öğrencileri Meslek Lisesi öğrencilerine göre daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.

Siber zorbalık açısından okul türü değişkeninin incelendiği araştırmalarda anlamlı bir farklılık ortaya koymayan çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Dilber (2013) yaptığı araştırma sonucuna göre Genel Lise, Anadolu ve Meslek Lisesi öğrencilerinin siber zorba olma durumlarında okul türü açısından herhangi bir farklılık göstermemektedir. Erdur-Baker ve Kavşut (2007) Anadolu, Meslek ve düz liseden toplam 228 öğrenci ile yaptığı çalışmada okul türü değişkeninin siber zorba olma durumundan etkilenmediği sonucunu bulmuşlardır. Pekşen Süslü ve Oktay (2018) ise siber zorbalık yapma durumunun devlet ve özel lise değişkeni açısından incelendiği çalışmada anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ekonomik Durum: Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte her bütçeye uygun teknolojik aletler ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak kadar internet paketleri mevcuttur. Eğitim, öğretimin internet aracılığıyla daha ulaşılabilir hale gelmesi tablet, telefon ya da bilgisayarların artık lüksten öte bir ihtiyaç halini almasına neden olmuştur.

Eroğlu vd. (2015) siber zorbalık ve siber mağduriyet yaygınlığı ve risk faktörlerini inceledikleri çalışmalarında ailelerinin aylık geliri 2000 TL altında olan bireylerin yüksek olanlara göre daha çok siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Başka bir çalışma aylık gelirin artışı siber zorbalıkla doğru orantılı olarak bulunmuş ve aylık gelir arttıkça siber zorbalık davranışında da artış meydana gelmiştir (Akbulut, Şahin, Erişti, 2010).

Ailenin ekonomik durumunun siber zorbalık açısından herhangi bir ilişki bulunamamıştır (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Yaman vd., 2013). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarını ve siber zorbalık deneyimlerinin incelendiği araştırma değişkenlerinden olan ailenin ekonomik geliri siber zorbalık deneyimi ile bir ilişki durumunun olmadığı sonucuna varılmıştır (Baştürk-Akca, Sayımer & Ergül, 2015). Teknolojik araçlara erişimin çok zor olmadığı günümüzde ekonomik durum değişkeninin anlamlı bir fark ortaya koymaması normal karşılanmaktadır.

Anne-Baba Eğitim Düzeyi: Anne-baba eğitim düzeyi düştükçe siber zorbalık durumları artmaktadır (Akbaba & Eroğlu, 2013). Gönültaş (2019), üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet düzeylerini anne babalarının eğitim durumları değişkeni bakımından incelediği araştırmanın sonucunda annesi ilköğretim seviyesinde eğitim görmüş olanların daha fazla siber zorba oldukları, babalarının ise eğitim seviyeleri arttıkça öğrencilerin siber zorba olma durumlarının arttığı görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışlarını anne baba eğitim durumları değişkeni ile incelenen araştırmada annenin eğitim durumunun siber zorbalık davranışını etkilemediği yine aynı şekilde babalarının eğitim durumlarının da siber zorba olma durumunda herhangi bir etkiye sahip değildir (Gencer, 2017).

İğdeli (2018) üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, mağduriyet ve siber duyarlılıklarını anne baba eğitim düzeyi değişkeni bakımından incelediği çalışmada anne ve baba eğitim düzeyinin siber zorba olmada herhangi bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Serin (2012) yapmış olduğu çalışmada annesi yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitime sahip olan

çocukların, annenin kariyer odaklı ve çalıştığı, çocuğunu denetleme açısından sıkıntı yaşadığı düşünülerek daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucunu bulmuştur.

Navarro & Serna (2016), siber zorbalık nedenlerini:

Eğlence. Eğlenceli biri olarak görünmek ve mağduru komik duruma düşürerek kendini aptal hissetmesine neden olmak,

İntikam. Kişiler arasında geçmişte yaşanan bir çatışma durumunun sanal ortamda devam ettirmek,

Şantaj. Mağdurun özel bilgilerini ya da görüntülerini yaymama karşılığında çıkar elde etmek,

Kötü Kişilik. Başkalarına zarar vermek ve bundan zevk almak,

Üstün Hissetmek. Liderliği ele almak, statüyü güçlendirmek istemek,

Kıskanmak. Mağdurun daha üstün (güzel ve başarılı olmak) olduğu durumlara tepki göstermek,

Okula Uyum Sorunları. Derslerde başarılı olmamak,

Psikososyal Uyumsuzluk. Kendileri mutlu olamadıkları için başkalarının mutlu olmasını istememek, olarak açıklamaktadır.

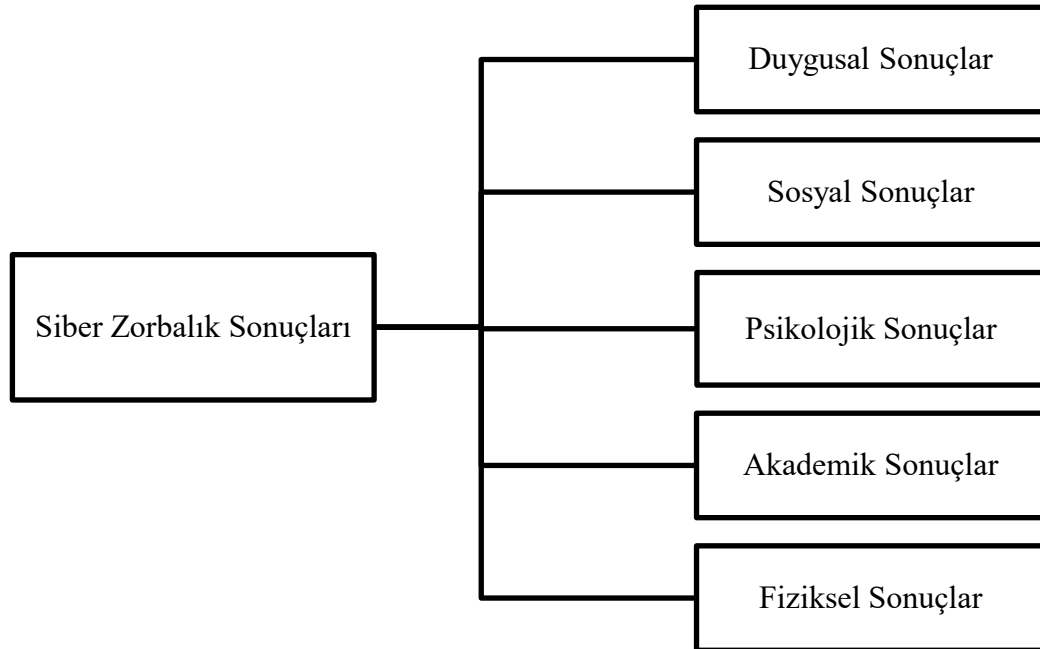
Yaman & Peker (2012), ortaöğretim öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları belirlemek amacıyla 14 ortaöğretim öğrencisiyle yaptıkları çalışmada siber zorbalık nedenlerini can sıkıntısı, intikam ve arkadaş ortamını geliştirerek lider konumuna gelmek olarak sıralanmaktadır.

Siber zorbalık nedenleri bireysel özellikler, internet ve teknoloji kullanımı, cinsiyet, okul türü, ekonomik durum ve anne baba eğitim düzeyi ile sınırlandırılmadığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bu araştırmalarda sadece tek değişkene odaklanılmamış birden fazla durum tek bir araştırmada incelenmiştir.

Kim ve Faith (2020) Amerika’da riskli grup olarak belirlenen göçmen öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma durumunu araştırmıştır. Göçmen politikalarının gündemde olması ve bu politikalara düşmanca, sert tepkiler verilmesi nedeniyle siber zorbalığın göçmen bireylerde olumsuz etkiye neden olmaktadır. Siber zorbalığa maruz kalan öğrenciler okula adapte olamamaktadır.

19-25 yaş aralığında 259 kişiyle gerçekleştirilen ergenlerin duygu durumlarının ailenin anne baba tutumu, arkadaşlık ilişkileri, sosyoekonomik yapı ve okul değişkenleri bakımından incelendiği araştırma yapılmıştır. Siber zorbalığa maruz kalan bireyler öfke, üzüntü ve çaresizlik gibi duygusal yönden etkilendiklerini ifade etmiştir. Okul başarısı düşük olan bireyler daha fazla siber zorbalık faaliyetinde bulunmakta, erkekler siber zorbalığa daha çok maruz kalmakta, eğitim düzeyi düşük olan annelerin çocukları daha fazla siber zorbalık yapmaktadır (Livazovic & Ham, 2019).

2.5.Siber Zorbalık Sonuçları

Şekil 4. Siber zorbalık sonuçları

Siber zorbalığın bireyler üzerinde sonuçları Şekil 4'te gösterilmiştir. Bunlar:

Duygusal Sonuçlar: Siber mağduriyetin en yaygın sonuçlarından biri olan duygusal etkilennemelerdir. Zorbanın kimliğinin gizli olması ve aynı kişiye birden fazla zorbaca davranışlarını tekrarlanması nedeniyle aynı fiziksel ortamda olmamalarına rağmen mağdurlar psikolojik olarak etkilenmekte ve sorunlar yaşamaktadır. Teknolojinin her kesim tarafından ulaşılabilir olması ve son derece yaygınlaşması artan siber zorbalığın gençler üzerinde psikolojik ve fiziksel yönden geleneksel zorbalıkla örtüşen zararlı yanları vardır (Cassidy, Faucher & Jackson, 2013).

Siber zorbalığa maruz kalanların özelliklerine bakıldığında farklı duygular ortaya çıkmaktadır. Hinduja ve Patchin (2007) yaptıkları araştırmada mağdur gençlerin %30'undan fazlasının sinirli, %34'ünden fazlasının ise hayal kırıklığına uğradıklarını hissettiklerini belirtmiştir. Ybarra vd. (2006) ise siber zorbanın hedefi olan 5 gençten 2'si (%39) duygusal yönden etkilenmektedir.

Price ve Dalglish (2010) Avustralyalı 548 genç ile yaptıkları çalışmanın sonucunda siber zorbalığa maruz kalan gençlerin %75'i üzgün olduğunu, %54'ü aşırı üzüntü hissettiğini, %52'si kızgın olduğunu, %58'i hayal kırıklığına uğradıklarını, %48'i utanç duyduğunu veya korktuğunu belirtmiştir. Birçok gencin çoklu duygusal etkilere sahip olduğu görülmektedir.

Siber mağduriyete uğrayanların duygu durumlarına bakıldığında sinirli, hayal kırıklığına uğramış, öfke, üzüntü, düşmanca duygu besleme, depresyon, kaygı, kin, intikam, nefret, kuşku, utanç, korku, kaygı hissettikleri sonuçları ortaya çıkmaktadır (Hinduja & Patchin, 2007; Peker & İskender, 2015; Arıca, 2009; Beran & Li, 2005; Hinduja & Patchin, 2006).

Yaman ve Peker (2012), ergenlere yönelik yaptıkları araştırma sonucuna göre erkekler siber zorbalığa maruz kaldıklarında en fazla öfke duygusu açığa çıkarken, kızlarda ise üzüntü duygusu daha fazla görülmektedir. Öfke ve üzüntüden sonra ise intikam alma duygusu gelmektedir.

Usta (2013), lise öğrencileri ile yapmış olduğu araştırma öğrencilerin öfke düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre öfke düzeyleri ve siber zorba ya da mağdur olma arasında ilişki bulmuştur. Öğrencilerin öfke düzeyi arttıkça siber zorba ya da siber mağdur olma durumları da artmaktadır.

Sosyal Sonuçlar: Siber zorbalık sosyal ilişkilerde bozulmalara, sosyal ortamlara dahil olamama, dışlanma ve onay görememe gibi olumsuz etkilere neden olmaktadır. Birey her ne kadar siber zorbalık faaliyetinde bulunmasa bile bulunduğu sosyal ortamın kuralları ya da dışlanma endişesi nedeniyle zorbaca davranışlar yapmaya mecbur kalmaktadır.

Eroğlu ve Peker (2015) ergenlerin akran ilişkileri ve siber zorbalık statülerinin arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonucuna göre akran ilişkilerinde bağlılık azaldıkça siber zorba ya da siber mağdur olma olasılığı azalmaktadır. Kişinin arkadaşına güveninin tam olması, davranışlarının doğru ve çevre tarafından onaylanıyor olması siber zorbalık davranışını engellemektedir.

Siber zorbalığa maruz kalan kişiler yeni arkadaşlık kurma olasılıkları düşüktür. Siber zorbalığa uğrayan kişinin güveni derinden sarsılmaktadır. Bu da gelecekte sosyal izolasyona neden olmakta, sosyal ilişkilerin gelişmesini engellemektedir (Crosslin & Crosslin, 2014).

Siber zorba ve siber mağdurların zorbalık süreci sonunda sosyal olarak destek düzeylerinin incelendiği araştırma zorbaca davranışlarda bulunan kişilerin siber zorbalık düzeyleri arttıkça arkadaş çevresi, öğretmenleri ve anne babası tarafından sosyal destek görememekte iken siber mağduriyet düzeyi arttıkça arkadaşları, öğretmenleri ve anne babası tarafından sosyal destek görebilmektedir (Bingöl & Uyanık, 2014).

Sosyal yönden destek gören, arkadaş ve anne babalarıyla güçlü iletişime sahip olan bireyler sosyal destek görmeyen bireylere göre daha az siber zorbalık faaliyetlerinde bulunmaktadır (Kırcallıoğlu, 2019).

Psikolojik Sonuçlar: Kağan ve Ciminli (2016) ergenler ile yaptıkları çalışmada siber zorbalık ve mağduriyetin kişilik özellikleri değişkeni bakımından inceledikleri çalışmada

dışadönüklük arttıkça siber zorbalık ve mağduriyet azalırken, nevrotizm arttıkça siber zorbalık ve siber mağduriyet oranlarında artış meydana gelmektedir. Siber zorbalık ve siber mağduriyet dışadönüklükle ters orantılıyken, nevrotizmle doğru orantılı bulunmuştur.

Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyetin psikolojik belirtilerinin araştırıldığı çalışmada sosyal olmayan ve anksiyete yaşayan ergenler sanal ortamları kullanmakta ve bu ortamlarda kendilerini ifade etmektedirler. Sanal ortamlarda sosyalleşen ergenler kolaylıkla siber mağdur olmakta bu da ergenlerin depresif belirtilerinde ve anksiyetelerinde artış meydana getirmektedir (Şahin, Aydın & Sarı, 2012).

Siber mağdurlar uğradıkları zorbalığın sonucu olarak psikolojik işlev bozukluğu, anksiyete durumu, depresif olma gibi kişilerde psikolojik etkiye sahip sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Dalmaz (2014) üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyetlerinin depresyon ve anksiyete değişkenleri bakımından incelediği araştırmasında siber zorbalık ve mağduriyet ile anksiyete düzeyi arasında ilişki bulunamazken, siber zorbalık ve mağduriyet ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

18-46 yaşları arasında siber zorbalık mağduru 1282 üniversite öğrencisinin intihar etme düşüncesi, anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma siber zorbalık mağdurlarının yüksek seviyede anksiyete, depresyon ve stres seviyelerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle siber zorbalığa maruz kalan bireylerde duygu durum bozuklukları meydana gelmekte ve intihara yönelik düşünceler artmaktadır (Martinez-Monteagudo, Delgado, Diaz-Herrero, Garcia-Fernandez, 2020).

Akademik Sonuçlar: Siber zorbalığa maruz kalan ya da siber zorbalığı yapan kişiler okul hayatlarında kötüye giden bir süreç yaşamaktadırlar. Siber zorbalık; okul devamsızlığı, derslere odaklanamama, verilen görev ve sorumlulukları yerine getirememe ve derslerde başarısızlık gibi kişilerin akademik olarak olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır.

Siber zorbalığın akademik, duygusal ve sosyal boyutlarının ele alındığı çalışmada 12 öğrencinin siber zorbalığa maruz kaldıktan sonra hem derse odaklanmada hem de ders

Çalışma durumlarında azalma olduğu görülmektedir. Zorbalık süresinin uzaması akademik başarıyı hızlı bir şekilde düşürmektedir. Derse konsantre problemi yaşayan öğrenciler yazılı sınavlardan düşük not almakta ya da yanlış yapma oranları artmaktadır. Uyku problemine neden olan siber zorbalık öğrencilerin okula geç kalmasına ya da hiç gelmemelerine neden olmaktadır (Kestel & Akbıyık, 2016).

11 lise öğrencisinin sosyal medyada yaşadıkları zorbalık deneyimlerinin araştırıldığı çalışmada öğrencilerin geneli akademik başarısının olumsuz etkilendiğini belirtmektedir. Zorbalığa maruz kalan öğrenciler okuldan nefret etme, okuldan kaçma, disiplin cezası alma ve okula silahla gelme davranışında bulunmaktadır (Seren Din, 2020).

Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin çeşitli değişkenler bakımından incelendiği araştırma sonucuna göre akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin internet ve teknolojik aletleri daha bilinçli kullandıkları bu nedenle siber zorbalığa maruz kalmadıkları ve siber zorbalık yapmadıkları görülmektedir (Kağan & Ciminli, 2016).

Beran ve Li (2007) 7-9. sınıfta okuyan 432 ğrenci ile yaptıkları çalışmada siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okuldan kaçtığı, derslere konsantre olmadığı ve derslerden düşük not aldıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

10-15 yaşlarında 1588 kişiyle yapılan araştırmada siber zorbalığın türlerinden olan internet üzerinden tacize (harassment) maruz kalma sonucunda bireyler okuldan atılma, uzaklaştırılma, disiplin cezası alma, tutuklanma, okulu bırakma ve okula silah getirme gibi davranışlar göstermektedir. Yapılan araştırmada son otuz günde okula silah getirme oranı silah getirmeyenlere kıyasla sekiz kat arttığı görülmektedir (Ybarra, Diener-West & Leaf, 2007).

Fiziksel Sonuçlar: Siber zorbalığa uğrayan mağdurlar duygusal, sosyal, psikolojik ve akademik olarak etkilenmenin yanı sıra fiziksel olarak etkilendiklerini gösteren çalışmalar mevcuttur. 13-16 yaşları arasında 2215 Finlandiyalı gençlerle yapılan çalışmada duygusal ve davranışsal aynı zamanda arkadaşlarıyla sorun yaşayan ergenler fiziksel sorunlar da

yaşadıklarını belirtmiştir. Sık sık ve tekrarlayan baş ve mide ağrıları, düzensiz uyku problemi gibi şikâyetleri bulunmaktadır (Mann, 2010).

Siber mağdurun en çok psikolojik yönden etkilendiği araştırmalar tarafından kanıtlanmıştır. Psikolojik etkiler kişilerde ilerleyen zamanlarda fiziksel olarak belirti gösterebilmektedir. Siber mağdurda farklı tepkilere neden olabilmektedir. Siber mağduriyet düzeyi arttıkça somatik belirtiler de artmakta bireyde; kol, bacak, karın ve sırt ağrısı, nefes darlığı, bulantı ve kusma gibi tepkilere neden olmaktadır (Horzum & Ayas, 2014).

2.6.Siber Zorbalık İle İlgili YÖK Ulusal Tez Sayfasında Yayınlanan Tezler

YÖK ulusal tez merkezinde zorbalık konusu ile ilgili arama sonuçlarına göre; 86 yüksek lisans tezi, 14 doktora tezi ve 9 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 109 adet lisansüstü tez bulunmaktadır.

2.6.1. YÖK Ulusal Tez Sayfasında Yayınlanan Yüksek Lisans Tezleri

YÖK Ulusal Tez sayfasında yayınlanan siber zorbalık konulu yüksek lisans tezleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Siber Zorbalık Konulu Yüksek Lisans Tezleri

Tez Yazarı	Tez Adı
Yüksel Eroğlu	Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Abdullah Manap	İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği
Hüseyin Kınay	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Duyarlılığının Riskli Davranış, Korumacı Davranış, Suça Maruziyet ve Tehlike Algısı ile İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Sedat Özel	Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Benlik Saygısı İlişkisi
Nurettin Başköy	Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık, Siber Zorbalık ve Bilgisayara Karşı Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Alican Usta	Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ile Siber Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Ahmet Özbay	Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki

Hüseyin Çalışgan	İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık
Sevgi Türkoğlu	Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesidir
Zahide Dalmaç	Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi
Metin Kocatürk	Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ile Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Esra Dalmaz	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Murtaza Cicioğlu	Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşler
Yasin Temel	Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık Davranışları/Mağduriyetleri ve Öğretmenler ile Okul Yöneticilerinin Farkındalıkları
Hidayet Çiftçi	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Eğilimlerinin Facebook Tutumu ile İlişisinin İncelenmesi
Melih Dikmen	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Öz-Yeterlik Algıları ile Siber Zorbalık Duyarlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Hidayet Karaaytu	Facebook Kullanan Liseli Öğrencilerin Siber Zorbalık Eğilimi Balıkesir İl Örneği
Hilal Sakallı	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Aslı Akar Çelik	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Düzeyleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Seçil Özdemir	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin, Anne-Baba ve Akran İlişkilerine Göre İncelenmesi
İbrahim Okan Erden	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri
Burhanettin Yılmaz	Öğretmen Adaylarının Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi
Ezgi Taştekin	Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı ile Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkiler
Aslı Ümmetler İlhan	Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Saldırganlık Düzeyleri ile Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Çekmeköy Örneği
Fatih Baykal	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Ailedeki Koruyucu Etmenlerle İlişkisi: Afyonkarahisar İli Örneği
Selda Küçük	Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe Uyarlaması
Halime Ünver	Siber Zorbalık ile Problemlı İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişki ve Bu Değişkenlerin Çeşitli Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi
Filiz Aygün	Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık- Adıyaman Örneği
Güler Karaman	Ortaokul Öğrencileri, Rehber Öğretmenleri, Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri ve Yöneticilerinin Siber Zorbalık Hakkındaki Görüşleri: Keçiören İlçesi Örneği
Halil Aslan	Traditional and Cyber Bullying Among The Students With Special Education Needs

Gamze Özer	Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri ile Siber Zorbalığın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ve Öğrencilerin Siber Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri
Eyüp Sabır Erbiçer	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Sosyal Uyuma ve Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi
Çilem Koçak	Sosyal Medya ve Mesajlaşma Uygulamalarında Siber Zorbalık Davranışlarının Araştırılması
Mehtap Feyza Gökalp	Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki
Gülây Metli	Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi
Aliseydi Mahan	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet İle Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ve Güvengenlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Hüseyin Gülen	Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
Ferhat Bayram	Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi
Şaziye Serda Kaman	İşletmelerde Siber Zorbalık, Duygusal Zeka ve Üretim Karşıtı Davranışlar İlişkisi
Handan Gencer	Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Davranışları ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi
Keman Elif Metin	Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi
Dilek Uludaşdemir	12-17 Yaş Arası Adölesanların Siber Zorbalık Deneyimleri ve Ebeveynlerin Siber Zorbalık Konusundaki Farkındalık Durumlarının İncelenmesi
Nursel Gönenç	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Duygusal Zeka ve Psikolojik İyi Oluş Açısından İncelenmesi
Kevser Yüksel	Bilişsel Davranışçı Temelli Siber Zorbalık Önleme Programının Etkisi
Gülin Tuğçe Söyleyici	Siber Zorbalık ile İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki
Meltem Kurutaş	Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İnternet Bağımlılığı ve Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişki
Yunus Toprak	Ortaokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Algılarının İncelenmesi
Hacer Yelci	Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık ile Saldırganlık İlişkinin İncelenmesi
Yunus Sabancı	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Yordayıcıları Olarak Akılcı Olmayan İnançlar Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik İhtiyaçlar
Fatma İğdeli	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi
Emel Duman	Velilere Yönelik Geliştirilen Siber Zorbalık Farkındalık Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi
Sümeyye Yalçın	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Merve Aydın	Siber Zorbalıkla Karşılaşan Gençlerin Benlik Saygısı ve Stresle Baş Etme Yöntemlerinin İncelenmesi
Tuğrul Öz	Eğitim Örgütlerinde Siber Zorbalık ile Örgütsel Dışlanma Arasındaki İlişki
Mihriban Kırçalıoğlu	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık Duyarlılığının Sosyodemografik Özellikler, Algılanan Sosyal Destek ve Ebeveyn ve Akran İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi: Tekirdağ İli Çerkezköy İlçesi Örneği
Muhammet Güler	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Psikolojik İyi Oluşun İncelenmesi
Funda Karadağ	Siber Zorbalık Tutumu ile Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Örneği
Cüneyt Öztürk	8. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Düzeyleri ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişki
Elif Nur Ergüder	Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyet Düzeyleri ile İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Medya Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sümeyye Bilgiz	Ergenlerde Siber Zorbalıkla İlişkili Kişisel ve Çevresel Faktörlerin İncelenmesi
Ceylan Özkan	Lise Öğrencilerinde Öznel Mutluluk Suçluluk ve Utancın Yordayıcısı Olarak Siber Zorbalık
Sena Çiçek	Ortaöğretim Öğrencilerinin Problemlerle İnternet Kullanımlarının ve Siber Zorbalık Davranışlarının Denetim Odağı ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Nurşin Akman	Ergenlerde Siber Zorbalık ile İlgili Demografik Değişkenlerin İncelenmesi: Bir Meta Analiz Çalışması
Rıdvan Dumanlıdağ	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Düzeyleri İle İlişkisi: (Afyonkarahisar İli Örnekleme)
Seval Zengin	Çocukların Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları ile Siber Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Afide Akyüz	Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık/ Siber Mağduriyet Davranışları ve İnternet Saldırganlığı Düzeyleri- Zonguldak Örneği
Mesut Gönültaş	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Problemlerle İnternet Kullanım Düzeyleri ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi
Yasin Yazar	Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri ile Siber Zorbalık Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Betül Akyüz	Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması
Harun Özey	Ergenler İçin Zorbalık ve Siber Zorbalık Ölçeği (Bcs-A): Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
Kısmet Akkurt	9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi
Gülnehal Tunca	Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet: Ankara İli Örneği

Cansu Erdal	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet ve Monoamin Oksidaz A Enziminin Gen Polimorfizmi ile İlişkisinin İncelenmesi
İzel Beril Çolakoğlu	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Empati ve Psikolojik Yardım Arama Tutumuyla İlişkisi
Erhan Öztürk	Cyberbullying Detection Using Text Classification For Turkish Language
Ayşe Akyüz	Empati Yönelimli Siber Zorbalık Psiko-Eğitim Programının Lise 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Siber Zorbalık Düzeylerine Etkisi
Alican Kaya	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyet Durumlarının, Başa Çıkma ve Aleksitimi Açısından İncelenmesi
Özgenur Aytaç	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı Düzeyinin, Ebeveynlerle İletişim ve Akranlarla İlişkiler Açısından İncelenmesi: İzmir Örneği
Hilal Şengü Tan	Siber Zorbalık Eğitiminde Durumlu Öğrenme Yönteminin Uygulanması
Melike Saraçaydın Duyar	Siber Zorbalık Rollerinin Kişisel Sosyal Sorumluluk Atıfları Bağlamında İncelenmesi: Ünlüler Üzerine Bir Araştırma
Ebru Çetin	Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık
Ömer Yılmaz	Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Destek ve Yalnızlaşmanın Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi ve Akademik Başarı Düzeyi ile İlişkisi
Ayça Önder	Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygı, Öfke, İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Bilal Çavdar	Elektronik Spor Oyunlarında Siber Zorbalık
Rabia Eliçoru	Ergenlerde Siber Mağduriyet Ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Becerilerinin Duygusal Zekâ ile İlişkisinin İncelenmesi

Siber zorbalık konusunda yayınlanmış ilk yüksek lisans tezi Eroğlu (2011) tarafından yapılmıştır. Koşullu öz-değer riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi başlıklı çalışmasını Sakarya Üniversitesinde çeşitli bölümlerde okuyan 505 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Riskli internet davranışları ve dışsal öz-değer alanları siber zorbalığı/mağduriyeti pozitif, içsel öz-değer alanları ise negatif yönde yordamaktadır.

Ünver (2016), siber zorbalık davranışları ile problemli internet kullanımları ve riskli internet davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bolu Gerede’de 523 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada siber zorbalık davranışları, problemli internet kullanımı ve riskli internet davranışları puanları lise türlerine göre değişmiştir ve en düşük oran İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde görülmüştür.

Lise öğrencilerinin dahil edildiği araştırmada 307 öğrencinin Facebook kullanımları ve siber zorbalık eğilimleri incelenmiştir. Araştırmaya göre Facebook tutumu yüksek olan bireylerin siber zorbalık durumlarında azalma meydana gelmektedir. Kızlar erkeklere oranla daha fazla Facebook kullanmaktadır. Anadolu lisesi öğrencileri meslek lisesi öğrencilerine oranla daha fazla Facebook kullanmaktadır (Çiftçi, 2015).

Ankara Üniversitesinin tıp, hukuk ve mühendislik fakültelerinde okuyan sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada alkol bağımlılığı İzmir’de okuyan öğrencilere göre düşük, diğer illerde okuyan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. İnternet bağımlılık oranları kıyaslandığında Konya ilinde öğrenim gören öğrencilere göre internet bağımlılık düzeyi düşük bulunurken diğer illerde öğrenim gören öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. E-zorbalık ve e-mağduriyet oranlarında hem yurt içi hem de yurt dışında okuyan öğrencilere oranla daha düşüktür (Çetin, 2020).

Gencer (2017) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmasında internet bağımlılık ve siber zorbalık davranışları arasında pozitif yönlü ilişki sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Kurutaş (2017) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasının sonuçlarına göre siber zorbalık ve internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çavdar (2020), elektronik spor oyunlarında toksik davranış sergileyen bireylerin oyunları etkilediği, bu ortamlarda meydana gelen siber zorbalıkların grubu yani elektronik spor oyuncularını olumsuz etkilediğini bulmuştur.

Aytaç (2020), tez çalışmasında sosyal hizmet ana bilim dalında internet bağımlılığı ile siber zorbalık/mağduriyetin ebeveynlerle iletişim, akranlarla ilişkiler ve diğer bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya İzmir ilinde 4 farklı türde 8 lisede öğrenim gören 14-19 yaş aralığındaki toplam 320 kişi katılmıştır. İnternet bağımlılığının yüksek bulunduğu çalışmada, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve mağduriyet ile aynı zamanda akranlarla ilişkiler ve aile ile iletişim ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

2.6.2. YÖK Tez Sayfasında Yayınlanan Doktora Tezleri

YÖK Ulusal Tez sayfasında yayınlanan siber zorbalık doktora tezleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Siber Zorbalık Konulu Doktora Tezleri

Tez Yazarı	Tez Adı
Hüseyin Serin	Ergenlerde Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri
Taşkın Tanrıkulu	Siber Zorbalıkla İlgili Değişkenlerin İncelenmesi ve Gerçeklik Terapisi Yönelimli Bir Müdahale Programının Siber Zorbaca Davranışlar Üzerindeki Etkisi
Adem Peker	İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi
Yüksel Eroğlu	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi
Çiğdem Topcu	Modeling The Relationships Among Coping Strategies, Emotion Regulation, Rumination, and Perceived Social Supportin Victims of Cyber and Traditional Bullying
İbrahim Tanrıkulu	TheRelationshipsBetweenCyberBullyingPerpetrationMotivesandPersonality Traits: Testing Uses and Gratifications Theory
Hasibe Özer	Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Tutum ve Duyarlılıklarının Drama Metoduyla İncelenmesi
Demet Peşken Süslü	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Benlik Saygısı, Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi
Melike Kavuk	Ortaokul ve Liselerin Siber Zorbalık Farkındalık Profillerinin Oluşturulması ve Okul Paydaşlarına Yönelik Siber Zorbalık Farkındalık Eğitimi Etkililiğinin Değerlendirilmesi
Gülendam Akgül	Ergenlerde Gelişimsel Değişkenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkisinin İncelenmesi
Gökhan Karaosmanoğlu	Drama, Çatışma ve Siber Zorbalık: Ergenlerin Siber Zorbalığı ve Çatışma Çözme Biçimlerini Anlamaya Yönelik Bir Çalışma
Sezai Korkmaz	Siber Zorbalık ve Mağduriyet, Problemlı İnternet Kullanımı ve Dindarlık İlişkisi
Esra Sipahi	Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Akran Zorbalığı Eğilimlerinin Örgütsel Yabancılaşma ve Örgütsel Güven Algılarına Etkilerinin İncelenmesi: Ankara İli Örneği
Yeşim Yurdakul	Siber Zorbalık Farkındalık Programının Ergenlerin Siber Zorbalığa İlişkin Farkındalıklarına ve Siber Zorbalıkla Baş Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Serin (2012) 5., 6., 7. ve 8. sınıflardan oluşan 4291 öğrenci, 727 müdür ve müdür yardımcısı, 916 öğretmen ile ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarını okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu durum hakkındaki farkındalıklarını incelediği araştırma sonucuna göre öğrencilerin %9,42’si siber zorba olduklarını, %11,79’unun siber mağdur oldukları, %5’inin ise hem siber zorba hem de siber mağdur oldukları sonucu bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre

kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha az siber zorbalık yaptıkları ve daha az siber zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur. Okul yöneticilerinin %6,3'ü öğretmenlerin ise %7,6'sı siber zorbalığa maruz kalmıştır. İnternete bağlı kalma süresi arttıkça hem siber zorba olma hem de siber mağdur olma durumu artmıştır.

Siber zorbalık ve problemlili internet kullanım sorunu yaşayan ergenlerin insani değerler yönelimli psiko-eğitim programı geliştirilerek 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden oluşan 24 öğrenci ile programın etkililiği incelenmiştir. Deney ve kontrol grubu olarak yapılan araştırma psiko-eğitim programının uygulandığı gruptaki öğrencilerin hem siber zorbalık düzeylerinin hem de problemlili internet kullanımlarının kalıcı olarak azaldığı görülmektedir (Peker, 2013).

Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetin benlik saygısı, anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelendiği çalışmada benlik saygısının siber mağduriyeti negatif yönlü yordadığı, siber zorbalık siber mağduriyetin anne ve akran ilişkilerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pekşen Süslü, 2016).

Karaosmanoğlu (2019), tarafından gerçekleştirilen drama, çatışma ve siber zorbalık: ergenlerin siber zorbalığı ve çatışma çözme biçimlerini anlamaya yönelik bir çalışma olan doktora tez çalışmasında İstanbul'da bulunan bir Anadolu Lisesindeki 10. ve 11. Sınıfta bulunan 10 kız, 12 erkek öğrenci ile çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcı dramının etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Korkmaz (2019), siber zorbalık, siber mağduriyet ve problemlili internet kullanımının dindarlık ile ilişkisini incelediği çalışmasının sonuçlarına göre, dindarlık arttıkça siber zorbalık yapma ve siber mağdur olma azalmakta aynı şekilde dindarlık puanı yüksek olanlar bireylerde problemlili internet kullanımı daha az yaşanmaktadır.

2.6.3. YÖK Tez Sayfasında Yayınlanan Tıpta Uzmanlık Tezleri

YÖK Ulusal Tez sayfasında yayınlanan siber zorbalık konulu tıpta uzmanlık tezleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Siber Zorbalık Konulu Tıpta Uzmanlık Tezleri

Tez Adı	Tez Yazarı
Rezzan Aydın Görücü	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerin Siber Zorbalık ve Mağduriyeti ile İlişkili Etmenlerin Araştırılması
Burcu Ece Kök	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Prevalans ve Prediktörleri
Ahmet Yasin	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerde Patolojik İnternet Kullanımı, Saldırganlık ve Siber Zorbalık İlişkisinin Değerlendirilmesi
Emel Özen	Yarık Damak-Dudak Tanılı Ergenlerde Psikiyatrik Komorbidite, Psikolojik Profilin Belirlenmesi ile Problemler İnternet Kullanımı ve Geleneksel-Siber Zorbalık-Mağduriyet İlişkisinin İncelenmesi
Muhsine Göksu	Depresif Ergenlerde Sosyal Medya Tutumu ve Siber Zorbalık İlişkisi
Mustafa Tunçtürk	İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu Olan Ergenler ile Problemler İnternet Kullanımı Olan Ergenlerin Siber Zorbalık, Saldırganlık ve Yalnızlık Parametreleri Açısından Karşılaştırılması
Seyide Tetik	Edirne Merkezinde Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve İlgili Faktörlerin Değerlendirilmesi
Sema Durna	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Sıklığı ve Bunların Anksiyete ve Depresyon ile İlişkisinin İncelenmesi: Konya Örneği
Onur Yılmaz	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Siber Zorbalık Mağduriyeti ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Tıpta uzmanlık alanında siber zorbalık konulu ilk tez olan dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan çocuk ve ergenlerin siber zorbalık ve mağduriyetlerinin çeşitli değişkenlerle incelendiği araştırmada DEHB'li grubun internet kullanımına ilişkin azalan dürtü kontrolünün zorbalığı yordadığı ve bozulan sosyal cevaplılığın siber mağduriyeti artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Aydın Görücü, 2016).

Tıpta uzmanlık tezi olan ve Kök (2017), tarafından yapılan çalışmada dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin prevalans ve prediktörleri DSM-5'e göre DEHB tanısı alan 12-18 yaş aralığındaki 92 ergen ile çalışmıştır. DEHB olan ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyet oranları literatür oranlarından fazla bulunmuştur.

Tunçtürk (2019) yaptığı çalışmasında, internet oyunu oynama bozukluğu olan ergenlerin problemli internet kullanımı olan ergenlere kıyasla eşhastalanım sıklığı, algılanan yalnızlık, saldırganlık ve siber zorbalık, mağduriyet oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yılmaz (2020), Akdeniz Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin siber zorbalık mağduriyeti ve depresyon arasındaki ilişkinin belirlendiği çalışmada günlük internet kullanım süresinin PHQ9 ve siber mağduriyet puanlarını düşük pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve toplanan verilerin çözümülenmesi açıklanmıştır.

3.1.Araştırma Modeli

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin inceleneceği bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplama yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, sistematik ve titiz bir şekilde analiz edilecek olan yazılı belgeleri araştırma yöntemidir (Wach & Ward, 2013). Doküman analizinde araştırmacı araştırmasında kullanacağı verileri gözlem ya da görüşmeye gerek duymadan, elektronik, yazılı ve basılı belgelerden ulaşabilmektedir. Doküman analizinde araştırmacı büyük örneklemle kısa zamanda kolay bir şekilde ulaşarak, herhangi bir zaman ve mekan kısıtlamasına maruz kalmadan sınırlarının kendisi tarafından belirlendiği nitel bir analiz yöntemidir.

3.2.Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, 2020 yılı sonuna kadar YÖK ulusal tez merkezinde yayınlanmış ve erişime açık olan siber zorbalık konulu tezlerden oluşmaktadır. Siber zorbalık konusu

hakkında en yeni ve en güncel verilere ulaşılması için 2020 yılı sonuna kadar yayınlanmış olan lisansüstü tezler seçilmiştir.

Bütün evrene ulaşmak amacıyla örnekleme yöntemi kullanılmamıştır. YÖK ulusal tez merkezinde 2020 yılı sonuna kadar yayınlanan “siber zorbalık” anahtar kelimesiyle arama yapılmıştır. Arama sonucunda 86 yüksek lisans, 14 doktora ve 9 tıpta uzmanlık olmak üzere siber zorbalık konulu toplam 109 lisansüstü tez araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

3.3.Verilerin Toplanması

YÖK ulusal tez merkezi sitesinde siber zorbalık anahtar kelimesiyle arama yapılarak ulaşılan tezler pdf (portable document format) olarak bilgisayara indirilmiştir. İndirilen bu tezler Excel programında yıllara göre sıralanmıştır. Excel programına yazılan tezler; yıllara göre dağılımı, tezlerde kullanılan anahtar sözcükler, hangi üniversitelerde yapıldıkları, tez türü, hangi ana bilim dalları tarafından yapıldığı, nerede yapıldığı, danışman unvanları, konu alanları, örneklem seçim yöntemleri, örneklem büyüklükleri, örneklem düzeyleri, yazım dili, araştırma yöntemleri, kullanılan ölçekler, veri analiz yöntemleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler, yazarların mesleklerine göre analiz edilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Toplanan veriler için kullanılacak olan analiz türü içerik analizidir. İçerik analizi, veriler toplandıktan sonra bir araya getirilmesi ve okuyucuların anlayabilmeleri için birbirine benzeyen kavramların ve temaların bir araya getirilerek yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242). Metinlerin içerisinde bulunan sözcüklerin sistematik bir şekilde kodlamalarla daha küçük anlamlı parçalar halinde özetlendiği yinelenebilir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s. 259). Pdf formatında

bilgisayara indirilip incelenen tezler MS Excel programında kategorilenip, tablolaştırılıp, yorumlanmıştır.

Frekans ve yüzde, analiz sonucunda verilerin yorumlanması için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s. 263). YÖK ulusal tez merkezinden indirilen tezler; yıllara göre dağılımı, tezlerde kullanılan anahtar sözcükler, hangi üniversitede yapıldıkları, tez türü, hangi bölümler tarafından yapıldığı, nerede yapıldığı, konu alanları, örneklem seçim yöntemleri, örneklem büyüklükleri, örneklem düzeyleri, yazım dili, araştırma yöntemleri, kullanılan ölçekler, veri analiz yöntemleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler, yazarların meslekleri, tezlerin sonuç ve önerilerinden elde edilen bulgulara göre frekans ve yüzde değerleri bulunarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları Tablo 4’te verilmiştir.

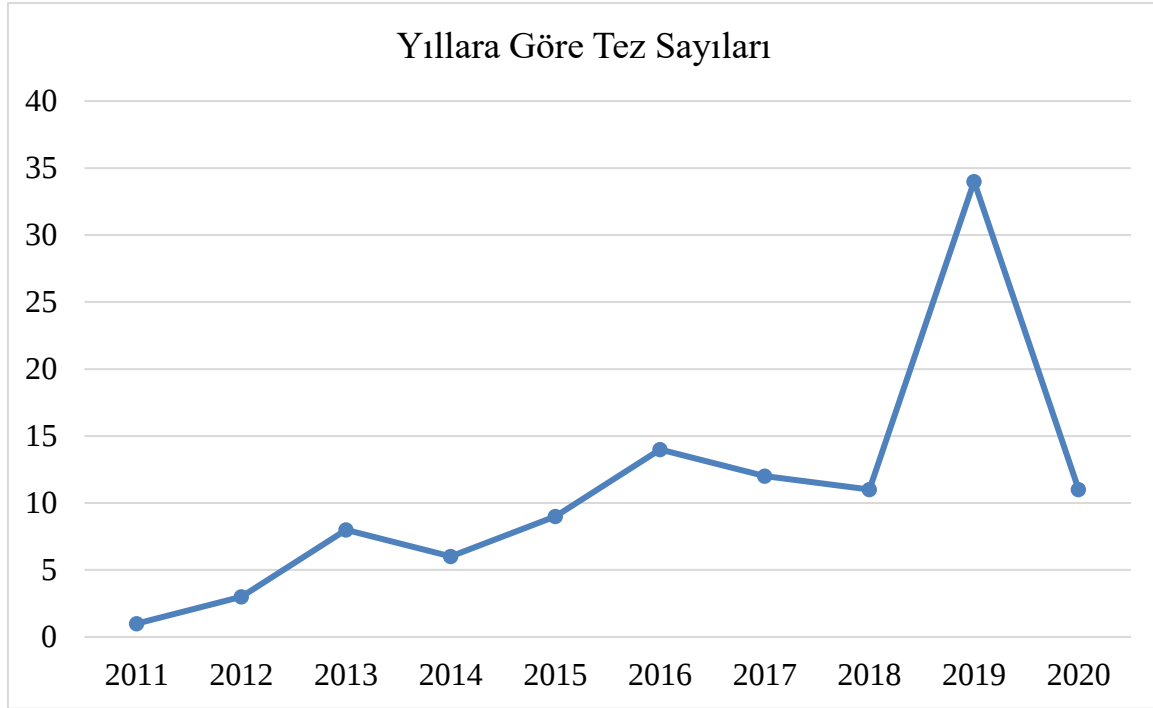
Tablo 4

Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tez Yılı	Frekans	Yüzde
2011	1	0,9
2012	3	2,8
2013	8	7,3
2014	6	5,5
2015	9	8,3
2016	14	12,8
2017	12	11,0
2018	11	10,1
2019	34	31,2
2020	11	10,1

Tablo 4’te görüldüğü gibi ilk tez 2011 yılında yayınlanmıştır. Tezler her yıl aratarak yayınlanmaya devam etmiştir. 2019 yılına kadar devam eden artış 2020 yılında düşüş

yaşamıştır. 2020 yılındaki düşüşün en temel nedeni artan virüs salgınının eğitim ve araştırma alanına etkisi olduğu düşünülmektedir.

Şekil 5. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılım grafiği

Siber Zorbalık üzerine yapılan 109 adet yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin yıllara göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir. Şekil 5'e göre en fazla tez 2019 yılında yayınlanan 34 adet tezdır. En az olduğu yıl ise aynı zamanda siber zorbalık ile ilgili ilk yazılmış tezin olduğu 2011 yılıdır. 2016 yılına kadar artma eğilimi gösterirken 2017 ve 2018 yıllarında tez sayılarında azalma olmuştur. 2019 yılında 34 adet olan tez sayısı 2020 yılında tekrar düşüş yaşayarak 11 adet tez yayınlanmıştır.

4.2.Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Tez Türü Sayıları

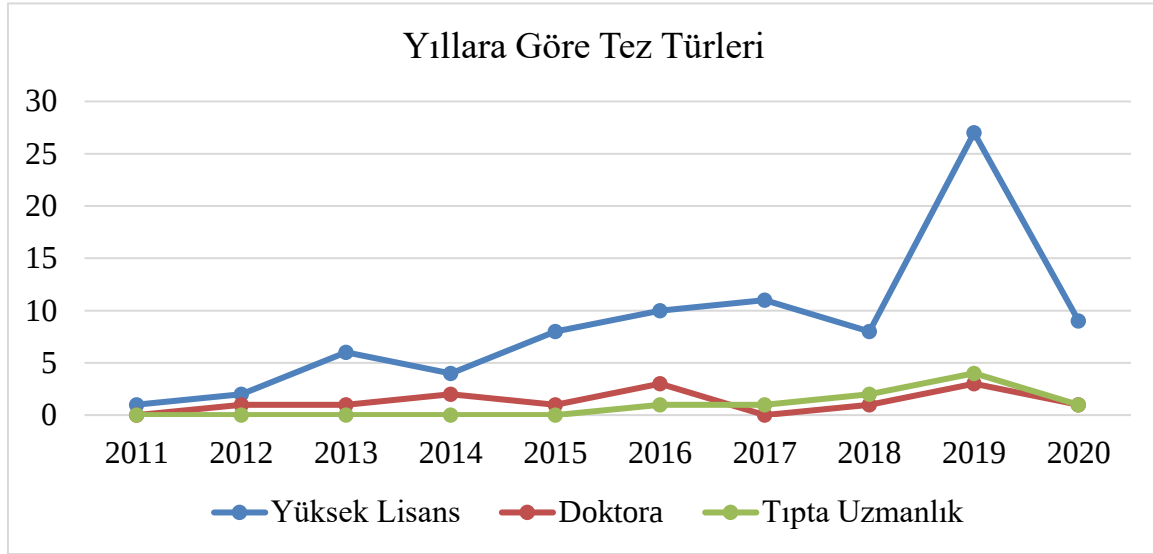
Siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tez türü sayılarının yıllara göre dağılımı Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Yıllara Göre Tez Türü Sayıları

Tez Türü	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık
2011	1	0	0
2012	2	1	0
2013	6	2	0
2014	4	2	0
2015	8	1	0
2016	10	3	1
2017	11	0	1
2018	8	1	2
2019	27	3	4
2020	9	1	1
Toplam	86	14	9

Siber zorbalık konulu tezlerden 86 tez yüksek lisans tezidir. %78,9 oranında en fazla tezin yazıldığı 2019 yılında 27 adet tez tamamlanmıştır. Siber zorbalık konusunda 14 doktora tezi yayınlanmıştır. 2016 ve 2019 yıllarında en fazla doktora tezi yayınlanmıştır. %12,8’i doktora tezi olan siber zorbalık konulu tezlerin 2020 yılında 1 adet yayınlandığı görülmektedir. Siber zorbalık alanında 2016 yılından sonra tezlerin ağırlık gösterdiği tıpta uzmanlık tezleri 2020 yılına kadar 9 adet yayınlanmıştır. %8,3’ü tıpta uzmanlık tezi olan siber zorbalık konulu tezlerin 2019 yılında 4 adet yayınlanmasıyla en fazla yayınlandığı yıl olmuştur. 2020 yılında 1 adet yayınlanmıştır.

Şekil 6. Yıllara göre tez türü sayıları grafiği

Siber zorbalık, teknolojinin insan hayatına girmesiyle artan bir durumdur. Farkındalıkların artması ve yaşanan siber zorbalık durumlarının insanlar üzerindeki etkisinin araştırılması siber zorbalığın bilim dünyasında dikkat çeken bir alan olmasına neden olmuştur. Önem kazanan siber zorbalık yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde yerini almıştır. Şekil 6'daki yıllara göre tez türü dağılımlarında dalgalanmalar olmasına rağmen siber zorbalık araştırmalarda yerini almaktadır. 2016 yılına kadar siber zorbalık hakkında tez yayınlanmayan tıpta uzmanlık alanında her geçen yıl artarak tez yayınlamıştır.

4.3.Lisansüstü Tezlerin Yazım Dili

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin tez yazım dilleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Tezlerin Yazım Dili

Yazım Dili	Frekans	Yüzde
Türkçe	105	96,3
İngilizce	4	3,7

Tablo 6'ya göre 109 tezden 105 (%96,3) tezin Türkçe yazıldığı geri kalan 4 (%3,7) tezin İngilizce yazıldığı görülmektedir. Tez yazım dili İngilizce olan tezlerin 2 tanesi yüksek lisans tezi 2 tanesi doktora tezidir.

4.4.Üniversitelerin Tez Türüne Göre Sıralaması

Siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tez türlerinin üniversitelere göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Üniversitelerin Tez Türüne Göre Sıralaması

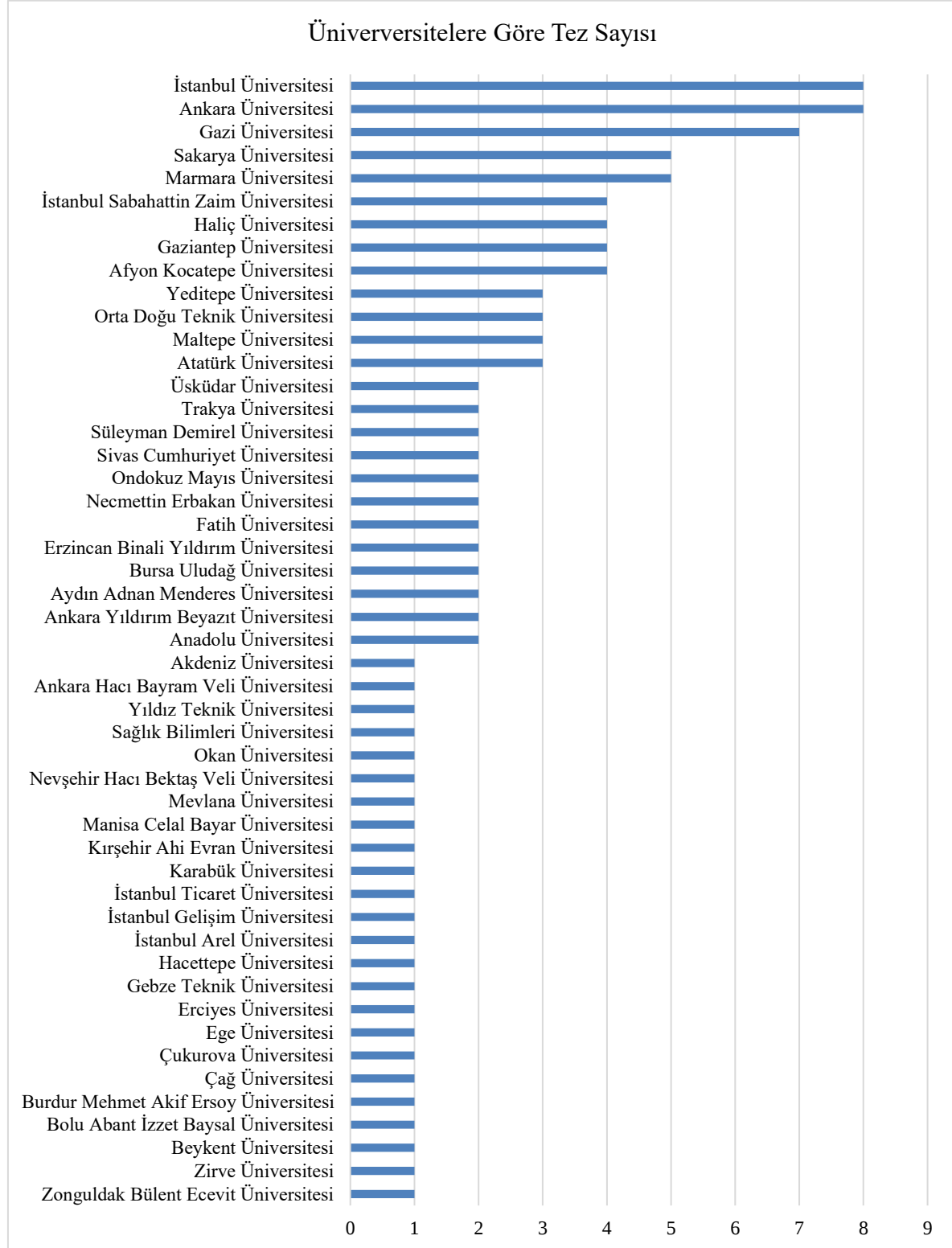
Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Yüzde
Ankara Üniversitesi	3	4	1	7,3
İstanbul Üniversitesi	6	1	1	7,3
Gazi Üniversitesi	7	0	0	6,4
Marmara Üniversitesi	2	2	1	4,6
Sakarya Üniversitesi	3	2	0	4,6
Afyon Kocatepe Üniversitesi	4	0	0	3,7
Gaziantep Üniversitesi	4	0	0	3,7
Haliç Üniversitesi	4	0	0	3,7
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	4	0	0	3,7
Atatürk Üniversitesi	3	0	0	2,8
Maltepe Üniversitesi	2	1	0	2,8
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1	2	0	2,8
Yeditepe Üniversitesi	3	0	0	2,8
Anadolu Üniversitesi	2	0	0	1,8
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	0	0	1,8
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0	1	1,8
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	1	0	1,8
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	2	0	0	1,8
Fatih Üniversitesi	2	0	0	1,8
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0	1	1,8
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	0	0	1,8
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	0	0	1,8
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0	1	1,8
Trakya Üniversitesi	1	0	1	1,8
Üsküdar Üniversitesi	2	0	0	1,8
Akdeniz Üniversitesi	0	0	1	0,9
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	0	0	0,9
Beykent Üniversitesi	1	0	0	0,9
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0	0	0,9
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0	0	0,9
Çağ Üniversitesi	1	0	0	0,9
Çukurova Üniversitesi	1	0	0	0,9
Ege Üniversitesi	1	0	0	0,9

Erciyes Üniversitesi	1	0	0	0,9
Gebze Teknik Üniversitesi	1	0	0	0,9
Hacettepe Üniversitesi	1	0	0	0,9
İstanbul Arel Üniversitesi	1	0	0	0,9
İstanbul Gelişim Üniversitesi	0	1	0	0,9
İstanbul Ticaret Üniversitesi	1	0	0	0,9
Karabük Üniversitesi	1	0	0	0,9
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	0	0	0,9
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	0	0	0,9
Mevlana Üniversitesi	1	0	0	0,9
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0	0	0,9
Okan Üniversitesi	1	0	0	0,9
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	0	0	1	0,9
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0	0	0,9
Zirve Üniversitesi	1	0	0	0,9
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	0	0	0,9

Tablo 7'ye göre tez türlerine göre yüksek lisans tezlerinde en çok yayın yapan üniversite Gazi Üniversitesidir ve 7 adet yüksek lisans tezi yayınlanmıştır. İstanbul Üniversitesi 6 adet yüksek lisans tezi yayınlamıştır. Doktora tezlerinde en çok 4 tez Ankara Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır. Tıpta uzmanlık tezlerinde en fazla 1 adet olmak üzere toplam 9 tez yayınlanmıştır.

4.5.Üniversitelerin Tez Yayınlama Sıralaması

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Üniversitelerin tez yayınlama sıralaması grafiği

Siber zorbalık konulu tezlerin yapıldığı üniversite tez sayıları incelendiğinde toplam 109 tezin yayınlandığı 49 üniversite bulunmaktadır. Şekil 7’deki grafiğe göre tezler en çok İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde yayınlanmıştır. Gazi Üniversitesinin 7 adet tez yayınladığı görülmektedir. Bu üniversiteleri sırayla Sakarya ve Marmara Üniversiteleri takip etmektedir. 24 üniversite ise birer adet siber zorbalık konulu tez yayınlamıştır.

4.6.Lisansüstü Tez Türlerinin Yayınlandığı Ana Bilim Dalları

Siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tez türlerinin yayınlandığı ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8
Tez Türlerinin Yayınlandığı Ana Bilim Dalları

Ana Bilim Dalları	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Yüzde
Eğitim Bilimleri	30	6	0	33
Psikoloji	9	1	0	9,2
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	7	1	0	7,3
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	5	0	0	4,6
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	4	0	0	3,7
Aile Hekimliği	0	0	3	2,8
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	3	0	0	2,8
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	0	0	3	2,8
Hemşirelik	3	0	0	2,8
Sosyal Bilimler	3	0	0	2,8
Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	0	0	2	1,8
İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi	2	0	0	1,8
İşletme	1	1	0	1,8
Sosyal Hizmet	2	0	0	1,8
Adli Bilimler	1	0	0	0,9
Adli Psikoloji	1	0	0	0,9
Basın ve Yayın	1	0	0	0,9
Bilgisayar Eğitimi	1	0	0	0,9
Bilgisayar Mühendisliği	1	0	0	0,9
Çocuk Gelişimi	0	0	0	0,9
Çocuk Psikiyatrisi	0	0	1	0,9
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	1	0	0	0,9
Disiplinler Arası Adli Bilimler	1	0	0	0,9

Eğitim Yönetimi ve Politikası	1	0	0	0,9
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Eko.	1	0	0	0,9
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	0	1	0	0,9
Felsefe ve Din Bilimleri	0	1	0	0,9
Gazetecilik	0	1	0	0,9
Güzel Sanatlar Eğitimi	0	1	0	0,9
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	1	0	0	0,9
İlköğretim	1	0	0	0,9
Kamu Yönetimi	1	0	0	0,9
Klinik Psikoloji	1	0	0	0,9
Medya ve Kültürel Çalışmalar	1	0	0	0,9
Sosyoloji	1	0	0	0,9
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	1	0	0	0,9
Yönetim Bilişim Sistemleri	1	0	0	0,9

Siber zorbalık konulu tezlerin yapıldığı ana bilim dalları incelendiğinde toplam 37 ana bilim dalında tez yayınlanmıştır. Tablo 8’de görüldüğü gibi ana bilim dallarından en çok Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda 30 yüksek lisans, 6 adet doktora tezi yapılmıştır. Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı 109 tez arasında %33’lük orana sahiptir. İkinci sırada 10 adet tezin yayınlandığı Psikoloji Ana Bilim Dalı yer almaktadır. Eğitim Bilimleri ve Psikoloji Ana Bilim Dallarını Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dallarını izlemektedir.

4.7.Lisansüstü Tez Çalışmalarının Yapıldığı İller

Siber zorbalık konulu lisansüstü tez çalışmalarının yapıldığı iller Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Tez Çalışmalarının Yapıldığı İller

Araştırma Yapılan İller	Frekans	Yüzde	Araştırma Yapılan İller	Frekans	Yüzde
İstanbul	35	25,9	Erzincan	1	0,7
Ankara	16	11,9	Eskişehir	1	0,7
Afyonkarahisar	4	3,0	Gaziantep	1	0,7
Bursa	4	3,0	Gümüşhane	1	0,7
Tekirdağ	4	3,0	Isparta	1	0,7
Antalya	3	2,2	Kars	1	0,7
Konya	3	2,2	Kırşehir	1	0,7
Malatya	3	2,2	Kocaeli	1	0,7
Sakarya	3	2,2	Manisa	1	0,7
Ağrı	2	1,5	Muğla	1	0,7
Aydın	2	1,5	Rize	1	0,7
Balıkesir	2	1,5	Siirt	1	0,7
Bolu	2	1,5	Trabzon	1	0,7
Çankırı	2	1,5	Şanlıurfa	1	0,7
Muş	2	1,5	Yozgat	1	0,7
Nevşehir	2	1,5	Zonguldak	1	0,7
Edirne	2	1,5	Karaman	1	0,7
Elazığ	2	1,5	Batman	1	0,7
Erzurum	2	1,5	Şırnak	1	0,7
İzmir	2	1,5	Iğdır	1	0,7
Kayseri	2	1,5	Yalova	1	0,7
Samsun	2	1,5	Karabük	1	0,7
Sivas	2	1,5	Osmaniye	1	0,7
Adıyaman	1	0,7	Türkiye Geneli	3	2,2
Burdur	1	0,7	Diğer	3	2,2
Denizli	1	0,7			

Siber zorbalık konulu tezlerin yapıldığı 49 şehir bulunmaktadır. Bu şehirlerin dışında Türkiye geneli, 7 Bölge ve Türkiye dışında yapılan araştırmaların yapıldığı yerler de bulunmaktadır. En çok araştırmanın yapıldığı şehir İstanbul’dur. 35 araştırmanın yapıldığı İstanbul %25,9 orana sahiptir. İstanbul’dan sonra ikinci sırada 16 araştırmayla Ankara bulunmaktadır. Afyonkarahisar, Bursa ve Tekirdağ şehirlerinde dörder (4) adet araştırma

yapılmıştır. 4 şehirde üçer (3) adet, 14 şehirde ikişer (2) adet, 26 şehirde ise birer (1) adet araştırma yapılmıştır.

4.8.Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Siber zorbalık konulu yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde kullanılan anahtar kelimeler aşağıda verilmiştir.

4.8.1. Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Yüksek lisans tezlerinde kullanılan anahtar kelimeler Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	Frekans	Yüzde	Anahtar Kelimeler	Frekans	Yüzde
Siber Zorbalık	73	22,0	Facebook	2	0,6
Siber Mağduriyet	34	10,2	Öğrenci	2	0,6
Zorbalık	9	2,7	Siber Zorba	2	0,6
İnternet Bağımlılığı	9	2,7	Siber Zorbalık Mağduriyet	2	0,6
Ergen	8	2,4	Psikolojik İyi Oluş	2	0,6
Problemlili İnternet Kullanımı	5	1,5	Sosyal Destek	2	0,6
Sanal Zorbalık	5	1,5	Akran İlişkileri	2	0,6
Lise Öğrencileri	5	1,5	Aleksitimi	2	0,6
Üniversite Öğrencileri	5	1,5	Depresyon	2	0,6
Akran Zorbalığı	4	1,2	Çocukluk Çağı Travmaları	2	0,6
İnternet	3	0,9	Öğretmen Adayları	2	0,6
Sosyal Medya Tutumu	3	0,9	Ortaöğretim Okulları	2	0,6
Benlik Saygısı	3	0,9	Sosyal Medya	2	0,6
Öğretmen	3	0,9	Umutsuzluk	2	0,6
Siber Zorbalık Duyarlılığı	3	0,9	Öfke	2	0,6
Duygusal Zekâ	3	0,9	Ortaöğretim Öğrencileri	2	0,6
Belirtilmemiş	2	0,6	Sosyal Destek	2	0,6
Bağımlılık	2	0,6	Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	117	35,2
Dijital Vatandaşlık	2	0,6			

Tablo 10’da yüksek lisans tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerden en çok kullanılan siber zorbalık anahtar kelimesidir. Siber mağduriyet en çok kullanılan ikinci anahtar kelimedir. En çok kullanılan diğer anahtar kelimeler ise zorbalık, internet bağımlılığı ve ergenler anahtar kelimeleridir. Siber zorbalık konulu tezlerin incelendiği çalışmada en çok siber zorbalık anahtar kelimesinin kullanılması beklenen durumdur. Sadece bir kere kullanılan 117 anahtar kelime EK2’deki tabloda yer almaktadır.

4.8.2. Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Siber zorbalık konulu doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimeler Tablo 11’dedir.

Tablo 11

Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	Frekans	Yüzde
Siber Zorbalık	10	16,9
Siber Mağduriyet	2	3,4
Akran İlişkileri	2	3,4
Baş Etme Stratejileri	2	3,4
Drama	2	3,4
Kişilik Özellikleri	2	3,4
Problemlili İnternet Kullanımı	2	3,4
Siber Zorbalık Farkındalığı	2	3,4
Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	35	59,3

Tablo 11’de 10 adet doktora tezinde en çok kullanılan anahtar kelime siber zorbalık anahtar kelimesidir. Siber mağduriyet, akran ilişkileri, baş etme stratejileri, drama, kişilik özellikleri, problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık farkındalığı en çok kullanılan diğer anahtar kelimelerdir. Sadece bir kere kullanılan 35 anahtar kelime EK3’teki tabloda yer almaktadır.

4.8.3. Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Siber zorbalık konulu tıpta uzmanlık tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	Frekans	Yüzde
Siber Zorbalık	7	17,9
Siber Mağduriyet	4	10,3
Ergen	3	7,7
Depresyon	3	7,7
Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu	3	7,7
İnternet	2	5,1
Saldırganlık	2	5,1
Diğer (Sadece 1 kere kullanılan anahtar kelimeler)	15	38,5

Tablo 12’de tıpta uzmanlık tezlerinde en çok kullanılan anahtar kelimeler yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerle benzerlik göstermektedir. Bu tezlerde de en çok siber zorbalık, siber mağduriyet, ergen, depresyon ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Diğer tezlerden farklı olarak kullanılan anahtar kelime ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olmuştur. Sadece bir kere kullanılan 15 anahtar kelime EK4’teki tabloda yer almaktadır.

4.9.Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli

Lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma modeli Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

Tezlerde Kullanılan Araştırma Modeli

Araştırma Modeli	Frekans	Yüzde
Nicel Araştırma	77	70,6
Nitel Araştırma	3	2,8
Karma Araştırma	8	7,3
Metaanaliz	1	0,9
Diğer	5	4,6
Belirtilmemiş	15	13,8

Tablo 13’te tezlerin araştırma modelleri incelendiğinde %71,6 oranla 78 tezde en fazla nicel araştırma yapıldığı görülmektedir. %2,8’inde toplam 3 tezde nitel araştırma yapılmıştır. Hem nicel hem de nitel araştırmanın yapıldığı 8 tezde karma araştırma modeli kullanılmıştır. Siber zorbalık konulu tezlerin %13,8’sini oluşturan 15 tezde herhangi bir araştırma modeli belirtilmemiştir. Sadece 1 tezde metaanaliz yapılmıştır. Diğer sınıflandırmasında bulunan 5 tezin modellerinde tanımlayıcı çalışma, saha araştırması ve kesitsel analitik çalışmalar bulunmaktadır.

4.10.Lisansüstü Tezlerin Örneklem Düzeyi

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin örneklem düzeyi dağılımı Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

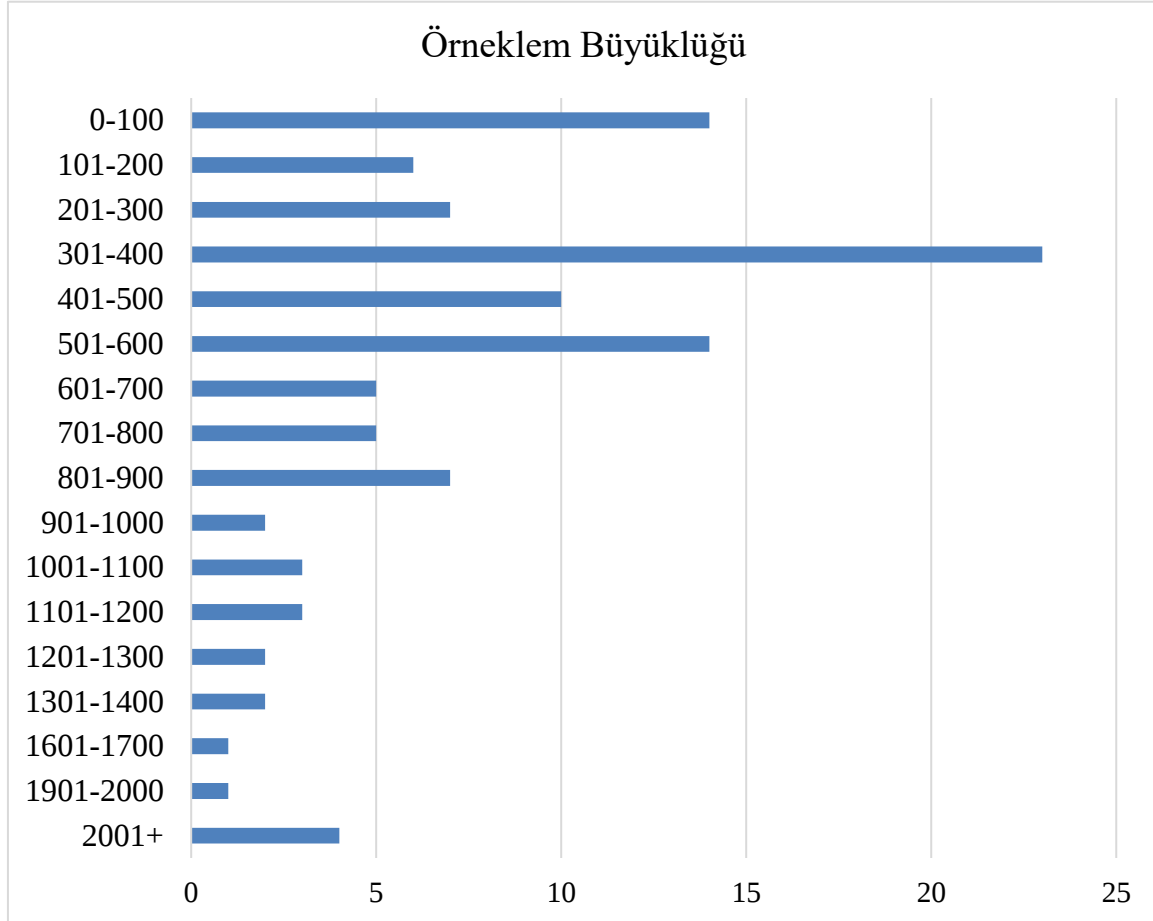
Tezlerin Örneklem Düzeyi

Örneklem Düzeyi	Frekans	Yüzde
Ortaöğretim	21	16,8
Lise	53	42,4
Üniversite	23	18,4
Öğretmen	7	5,6
Yönetici	5	4,0
Ergen	4	3,2
Veli	3	2,4
Kişi	3	2,4
Çocuk	2	1,6
Diğer	4	3,2

Siber zorbalık konulu 109 tezin örneklem grubu Tablo 14’te incelendiğinde %42,4 orana sahip olan 53 tezde lise öğrencileriyle çalışılmıştır. %18,4 oranıyla 23 tezde üniversite öğrencileriyle çalışılmıştır. %16,8 oranıyla ortaöğretim öğrencileri yer almaktadır. Ortaöğretim örneklem grubunu %5,6 ile öğretmenler takip etmektedir. %3,2 orana sahip olan ergen örneklem grubuyla çalışılmıştır. Üçer tezde yer alan veli ve kişi örneklem grupları %2,4 orana sahiptir. Çocuk örneklem grubu %1,6 orandadır.

4.11. Tezlerin Örneklem Büyüklükleri

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin örneklem büyüklüğü dağılımı Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Tezlerin örneklem büyüklüğü grafiği

Şekil 8’deki grafikte lisansüstü tezlerin 23 tanesinde 301-400 aralığında örneklem büyüklüğü seçilmiştir. %21,1 orana sahip olan en çok kullanılan örneklem büyüklüğü aralığıdır. %12,8 orana sahip olan 0-100 ve 501-600 aralığında örneklem büyüklüğü tercih edilmiştir. Toplam 14 tezde %6,4 oranında 201-300 ve 801-900 örneklem büyüklüğü ile çalışılmıştır. %0,9 oranıyla en az çalışılan örneklem büyüklüğü 1601-1700 ve 1901-2000 kişiyle çalışılan grupla olmuştur.

4.12. Tez Örneklem Yöntemleri

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin örneklem yöntemleri dağılımı Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15

Tezlerin Örneklem Yöntemleri

Örneklem Yöntemleri	Örneklem Yöntemi Türleri	Frekans	Yüzde
Seçkisiz Örneklem Yöntemi	Basit Seçkisiz/Rasgele/Tesadüfi Örneklem	24	21,1
	Tabakalı Örneklem	18	15,8
	Küme Örneklem	5	4,4
Seçkisiz Olmayan Örneklem Yöntemi	Uygun Örneklem	16	14
	Kolay Ulaşılabilir/Ulaşılabilenden Örneklem	11	9,6
	Örneklem Seçme Kriteri	7	6,1
	Amaçsal Örneklem	2	1,8
	Kartopu Örneklem	2	1,8
	Gönüllü Katılım	4	3,5
	G-Power Programı	3	2,6
	Diğer	4	3,5
	Belirtilmemiş	18	15,8

Tablo 15’te tezlerin örneklem yöntemleri tabloda gösterilmiştir. Seçkisiz örneklem ve seçkisiz olmayan örneklem yöntemleri olarak ele alınan örneklem yöntemlerinde genele bakıldığında 24 tezde kullanılarak en fazla orana sahip olan basit seçkisiz/rasgele/tesadüfi örneklem yöntemi türüdür. %15,8 orana sahip olan tabakalı örneklem türü ise 18 tezde tercih edilen ikinci örneklem türüdür. 16 tezde uygun örneklem kullanılarak örneklem seçimi yapılmıştır. %9,6 orana sahip olan 11 tezde kolay ulaşılabilir/ulaşılabilenden örneklem kullanılmıştır. 7 tezde tez yazarı tarafından belirlenen kriterlere uygun olarak örneklem seçimi yapılmıştır. Amaçsal ve kartopu örneklem tezlerin genelinde en az kullanılan örneklem yöntemi olmuştur. 4 tezin örneklem türü gönüllü katılım sağlanarak seçilmiştir. 3 tezde G-Power programı kullanılarak örneklem seçimi yapılmıştır. 4 tezde SEM modeli, evreni bilinenden örneklem seçme formülü, Power and Sample Size programı ve

örneklem seçimine gidilmemiş tezler bir araya getirilmiştir. 18 tezde ise örnekleme yöntem türü belirtilmemiştir.

4.13. Tez Kullanılan Veri Toplama Araçları

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	Frekans	Yüzde
Önceden Hazırlanmış Veri Toplama Aracı	100	75,2
Tez Yazarı Tarafından Geliştirilen Veri Toplama Aracı	18	13,5
Görüşme	11	8,3
Uyarlanmış Veri Toplama Aracı	2	1,5
Diğer	2	1,5

Tablo 16'da tezlerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde 100 tezde önceden hazırlanmış ölçekler kullanılmıştır. %75,2 orana sahip olan hazır veri toplama araçları tezlerde örneklem gruplarına uygulanarak siber zorbalık hakkında çeşitli veriler toplanmasına yardımcı olmuştur. 18 tezde araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama araçları kullanılmıştır. Tez yazarı tarafından geliştirilen veri toplama araçlarının kullanıldığı tezlerin 14 tanesinde aynı zamanda hazır veri toplama araçları da kullanılmıştır. 3 tanesinde görüşme yapılmış, 1 tanesinde ise ölçek uyarlama çalışması yapılmıştır. Siber zorbalık konulu tezlerin 11 tanesinde görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. 2 tezde uyarlama çalışması yapılmış geri kalan 2 tezin bir tanesinde drama çalışması diğerinde ise siber zorbalık içerikli Türkçe metinlerin sınıflandırılması çalışması yapılmıştır.

4.13. Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

Tezlerde kullanılan veri analiz yöntemleri Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

Analiz Yöntemleri	Frekans	Yüzde
T-Testi	60	10,4
ANOVA/ANCOVA	56	9,7
Mann Whitney U Testi	46	8,0
Kruskal Wallis H Testi	41	7,1
Frekans	37	6,4
Yüzde	36	6,2
Pearson Momentler Korelasyon Analizi	36	6,2
Kolmogorov-Smirnov Testi	30	5,2
Ortalama	29	5,0
Standart Sapma	26	4,5
Shapiro-Wilk Testi	21	3,6
Spearman Korelasyon Analizi	19	3,3
Kikare Testi	15	2,6
Regresyon Analizi	13	2,2
Korelasyon Analizi	10	1,7
Betimsel İstatistik Analizleri	9	1,6
Tukey HSD Testi	9	1,6
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	8	1,4
LSD Testi	8	1,4
Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)	8	1,4
Scheffe Testi	8	1,4
Levene Testi	7	1,2
MANOVA	6	1,0
İçerik Analizi	6	1,0
Tamhane Testi	6	0,9
Çoklu Karşılaştırma Testi	4	0,7
Wilcoxon İşaretli Sıralar	4	0,7
Post Hoc Testi	4	0,7
Faktör Analizi	3	0,5
Lojistik Regresyon Analizi	3	0,5
Hiyerarşik Regresyon	3	0,5
Cronbach Alpha	3	0,3
Basit Doğrusal Regresyon Analizi	2	0,3
Bartlett’s Testi	2	0,3
Fisher Testi	2	0,3

Tablo 17’de tezlerin veri analiz yöntemleri incelendiğinde 60 tezde T-Testi en çok tercih edilen veri analiz yöntemidir. 56 tezde kullanılan ANOVA/ANCOVA en çok tercih edilen ikinci veri analiz yöntemidir. En çok kullanılan üçüncü veri analiz yöntemi ise Mann Whitney U Testi’dir. Mann Whitney U Testi’nden sonra, Kruskal Wallis H Testi, frekans ve yüzde en çok kullanılan veri analiz yöntemleridir.

4.14. Tezlerin Bağımlı Değişkenleri

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin bağımlı değişkenleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Tezlerin Bağımlı Değişkenleri

Bağımlı Değişken	Frekans	Yüzde
Siber Zorbalık	16	9,2
Siber Mağduriyet	16	9,2
Problemlili İnternet Kullanımı	4	2,3
Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği Puanları	4	2,3
Siber Mağdur Puanı	3	1,7
Siber Zorbalık Yapma	2	1,4
Siber Zorbalık Puanı	2	1,2
Diğer (Sadece 1 kere kullanılan değişkenler)	59	34,1
Belirtilmemiş	67	38,7

Tablo 18’de lisansüstü tezlerdeki bağımlı değişkenlerden en çok kullanılan bağımlı değişkenler siber zorbalık ve siber mağduriyet değişkenleridir. Problemlili internet kullanımı ve siber mağduriyet ve zorbalık ölçeği puanlarının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 4 tez bulunmaktadır. Değişkenler tespit edilirken öncelikle tezlerde açıkça belirtilmiş olmasına dikkat edilmiştir. Bağımlı değişkenlerin belirtilmediği 67 tez bulunmaktadır.

4.14.1. Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımlı Değişkenler

Lisansüstü tezlerde sadece 1 kere kullanılan bağımlı değişkenler Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19

Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımlı Değişkenler

Bağımlı Değişken	Adet	Bağımlı Değişken	Adet
Aileden Algılanan Sosyal Destek	1	Örgütsel Güven	1
Akran Zorbalığı Yapma	1	Örgütsel Yabancılaşma	1
Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyi	1	Siber Zorbalığa Maruz Kalma ya da Kalmama Durumu	1
Anket Soruları	1	Psikolojik İyi Oluş Puanı	1
Anlamlı Bir Başkasından Algılanan Sosyal Destek	1	Ergenlerin Siber Zorbalığa İlişkin Farkındalıkları	1
Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek	1	Siber Zorbalığa Yönelik Tutum Algı Düzeyleri	1
Bastırma	1	Ruminasyon	1
Cinsiyet	1	Siber Mağdur	1
Çevrimiçi Güvenlik	1	Siber Zorba	1
Çocuğun Bilgisayar Bağımlısı Olma ya da Olmama Durumu	1	Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II Puan Ortalaması	1
Davranış Biçimi	1	Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık	1
Dışadönüklük	1	Öznel Mutluluğu	1
Dolaylı Saldırganlık	1	Riskli İnternet Davranışları	1
Düşmanlık	1	Siber Zorbalık Duyarlılığı	1
Empati Düzeyleri	1	Siber Zorbalık Ölçeği	1
Riskli Davranış	1	Siber Zorbalık Yapma ya da Yapmama	1
Fiziksel Saldırganlık	1	Siber Zorbalıkla Baş Etme Becerileri	1
Geleneksel Mağduriyet	1	Sosyal Destek Arama	1
Geleneksel Zorbalık	1	Sözel Saldırganlık	1
İçedönüklük	1	Suçla Maruziyet	1
İçselleştirme Davranışı	1	Suçluluk ve Utanç	1
İnternet Bağımlılığı	1	Tehlike Algısı	1
İnternet Kullanım Özellikleri	1	Uyarlanabilir Başa Çıkma	1
İnternet Kullanım Süreleri	1	Uyumsuz Başa Çıkma	1
İnternette Bilişsel Durum Ölçeği Puanları	1	Velilerin Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıkları	1
İş Tatmini	1	Yardım Arama	1
Korumacı Davranış	1	Yaş	1
Mücadele Etme	1	Yeniden Değerlendirme	1
Öfke	1	Siber Zorbaca Davranışlar	1
Örgütsel Bağlılık	1		

Tablo 19'a göre tezlerde sadece 1 kere kullanılan 59 adet bağımlı değişken bulunmaktadır.

4.15. Tezlerin Bağımsız Değişkenleri

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerin bağımsız değişkenleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Tezlerin Bağımsız Değişkenleri

Bağımsız Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	20	6,7
Yaş	13	4,4
Sınıf Düzeyi	10	3,4
Akranlarla İlişkiler	7	2,4
Anne-Baba Öğrenim Düzeyi	6	2,0
Ekonomik Durum	5	1,7
Akademik Başarı	5	1,7
İnternet Kullanım Süresi	4	1,3
Günlük İnternet Kullanım Süresi	4	1,3
Okul Türü	4	1,3
Siber Zorbalık	4	1,3
Ailenin Gelir Düzeyi	3	1,0
Benlik Saygısı	3	1,0
Siber Mağduriyet	3	1,0
Anne Eğitim Düzeyi	3	1,0
İnternet Kullanım Sıklığı	3	1,0
İnternet Kullanma Amacı	3	1,0
Aile İlişkileri	2	0,7
Ailenin Tutumu	2	0,7
Baba Eğitim Düzeyi	2	0,7
Başarı Durumu	2	0,7
Bilgisayar/Cep Telefonu/Tablet Sahip Olma	2	0,7
Eğitim	2	0,7
En Çok Tercih Edilen İnternet Sitesi	2	0,7
Geleneksel Mağduriyet	2	0,7
İnternet Bağımlılığı	2	0,7
İnternete Bağlanma Yeri	2	0,7
Medeni Durum	2	0,7
Öfke	2	0,7
Problemlili İnternet Kullanımı	2	0,7
Saldırganlık	2	0,7
Bilgisayarda Geçirilen Süre	2	0,7
Belirtilmemiş	68	22,9
Diğer (Sadece 1 kere kullanılan değişkenler)	99	33,3

Tablo 20’de tezlerde açıkça belirtilen bağımsız değişkenler bulunmaktadır. Lisansüstü tezlerde en çok cinsiyet bağımsız değişkeni bulunmaktadır. 20 tezde cinsiyet değişkeni kullanılmıştır. 13 tezde yaş, 10 tezde ise sınıf düzeyi değişkenleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlerin belirtilmediği 68 tez bulunmaktadır.

4.15.1. Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımsız Değişkenler

Siber zorbalık konulu lisansüstü tezlerde sadece 1 kere kullanılan bağımsız değişkenler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21

Tezlerde Sadece 1 Kere Kullanılan Bağımsız Değişkenler

Bağımsız Değişken	Adet	Bağımsız Değişken	Adet
Aile Boyutu	1	İlgi Duydukları Dizi/Film Türü	1
Aile Özellikleri	1	İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programı	1
Ailede Alınan Kararlara Dahil Olma Durumu	1	İnternet Kafeye Gitme Sıklığı	1
Akran Zorbalığı	1	İnternet Sahipliği	1
Algılanan Davranış Biçimi	1	İnternet ve Müzik	1
Algılanan İnternet Kullanım Düzeyi	1	İnternete Girme Sürelerinin Ebeveynler Tarafından Denetlenmesi	1
Alkol Kullanımı	1	İnternette Kendisini Başkası Gibi Tanıtmış Olma	1
Anne Babaların İçerik Kontrolü	1	İntikam Alma İsteği	1
Anne İlişkileri	1	Keyif Verici Madde Kullanımı	1
Anne ve Baba Nitelikleri	1	Kimliğin Derinlemesine Keşfi	1
Anne-Baba Çalışma Durumu	1	Kimlik Gelişiminde Bağlanma	1
Anne-Baba Ergen İlişkileri	1	Kişilik	1
Anne-Baba Medeni Durumu	1	Konaklama Şekli	1
Anne-Baba Yaşı	1	Meslek	1
Antisosyal Eğilimler	1	Not Ortalaması	1
Arkadaş Boyutu	1	Okul İklimi	1
Arkadaşlık Nitelikleri	1	Okul Personelinin İnternet Kullanımını Denetlemesi	1
Baba İlişkileri	1	Okula Devam Etme İsteğinde Azalma	1

Bağlanmanın Yeniden Değerlendirilmesi	1	Okuldaki Başarı Durumu	1
Benlik Tasarımı	1	Online Ortamda Kimliğini Gizleme	1
Bilgisayar Kullanma Süresi	1	Öfkenin Dışa Vurumu	1
Bilgisayara İlişkin Öz-yeterlik Algısı	1	Öfkenin İçe Vurumu	1
Bilgisayarla Geçirilen Süre	1	Öğrencilerin Cinsiyeti	1
Bilişsel Davranışçı Temelli Siber Zorbalık Önleme Programı Bölüm	1	Öğrenim Görülen Alan	1
Çatışma Eğilimi	1	Öğretmenleri İle Olan İlişkileri	1
Çocuk Sayısı	1	Örgütsel Dışlanma Tutum Algıları	1
Davranış Biçimi	1	Özel İnsan Boyutu	1
Denetim Odağı	1	Özgecilik	1
Dışa Vuruk Düşünce	1	Psikolojik İhtiyaçların Doyumu	1
Dışlanma	1	Siber Zorbalık Farkındalık Programı	1
Durumluk Sürekli Öfke Puanları	1	Siber Zorbalık Tutumu	1
Duyguları Bastırma	1	Sigara Kullanımı	1
Duygularını Tanıma Zorluğu	1	Sohbet	1
Ebeveynin İnternet Kullanımını Denetlemesi	1	Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısı	1
Ebeveynlerle İletişim	1	Sosyal Ağ Sitesi Üyeliği	1
Eğlence	1	Sosyal Aktivitelere Katılımları	1
Empati Yönelimli Siber Zorbalık Psikoeğitim Programı	1	Sosyal İlişkiler	1
Empatik Eğilim	1	Sosyal Kaygı	1
Evde Bilgisayar Kullanma	1	Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	1
Facebook Kullanımı	1	Sosyal Medya Tutumları	1
Filtre Programı Kullanma	1	Sosyal Medya Üyelik Adı	1
Forum	1	Sosyal Normlar	1
Geleneksel Zorbalık	1	Sosyal Paylaşım	1
Görmezden Gelinme	1	Sosyal Uyum	1
Güvengencilik	1	Suçluluk ve Utanç	1
Güvenlik Eğitimi Alıp Almama Durumu	1	Süre Sınırlaması Yapma Durumları	1
Haftalık İnternet Kullanma Süresi	1	Umutsuzluk/ Umutsuzluk Düzeyleri	1
Haksızlığa Uğradığınızda Verilen Tepki	1	Yıl	1
		Youtube Kullanımı	1

Tablo 21'e göre tezlerde sadece 1 kere kullanılan 99 adet bağımsız değişken bulunmaktadır.

4.16. Tez Yazarlarının Meslekleri

Siber zorbalık konulu lisansüstü tez yazarlarının meslekleri Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

Tez Yazarlarının Meslekleri

Yazar Mesleği	Frekans	Yüzde
Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmeni	14	12,8
Araştırma Görevlisi	8	7,3
Bilişim Teknolojileri Öğretmeni	5	4,6
Psikolog	4	3,7
Müdür Yardımcısı	2	1,8
Okul Müdürü	2	1,8
Öğretim Görevlisi	2	1,8
Biyolog	1	0,9
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni	1	0,9
İdari Personel	1	0,9
Okul Öncesi Öğretmeni	1	0,9
Öğretmen	1	0,9
Programlama Eğitmeni	1	0,9
Avukat	1	0,9
Sosyal Çalışmacı	1	0,9
Tabip	1	0,9
UI/UX Tasarımcısı ve Bilgisayar Mühendisi	1	0,9
UZEM Uzmanı	1	0,9
Belirtilmemiş	52	47,7
Diğer	9	8,3

Tezlerde araştırmacının özgeçmiş bölümünden elde edilen meslek bilgilerine göre Tablo 22’de 14 tezde %12,8 orana sahip olan en çok psikolojik danışman ve rehberlik öğretmeni bulunmaktadır. Tezlerde araştırmacıların belirttiği kadar elde edilen sonuçlar olduğu için 52 tezde herhangi bir meslek bilgisi yer almamaktadır. %8,3 orana sahip olan 9 tezde araştırmacıların özgeçmişlerinde çalıştıkları yazmaktadır fakat hangi mesleğe sahip oldukları belirtilmemiştir. 8 tez araştırma görevlileri tarafından yayınlanmıştır. %4,6 oranı bulunan 5 tezin bilişim teknolojileri öğretmenleri tarafından yapılmıştır. Müdür yardımcısı, okul müdürü, öğretim görevlisi ise ikişer tez yayınlamışlardır.

4.17. Tezlerin Sonuçlarına Ait Bulgular

İncelenen lisansüstü tezlerin sonuçlarına yönelik bulgular Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23

Tezlerin Sonuçlarına Yönelik Bulgular

Sonuçlar	Frekans	Yüzde
Erkekler kızlardan daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	44	40,4
İnternette geçirilen süre arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	34	31,2
Ekonomik gelir arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	12	11
Siber zorbalık arttıkça siber mağduriyet artmaktadır.	12	11
Sınıf düzeyi arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	11	10,1
Anne eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	11	10,1
Kendine ait bilgisayar/cep telefonu/tablete sahip olan bireyler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	10	9,2
Baba eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	8	7,3
İnterneti sosyal medya için kullananlar daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	7	6,4
Sosyal ortamlarda kimliğini gizleyen bireyler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	7	6,4
Akademik başarı arttıkça siber zorbalık azalmaktadır.	5	4,6
Riskli/Problemli internet kullanımı arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	5	4,6
Siber zorbalığa uğrayan bireyler zorbalığa uğradığını en çok arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.	4	3,7
Bireylerin yaşı arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	4	3,7
İnternet kafeden internete erişim siber zorbalığı arttırmaktadır.	4	3,7
Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	4	3,7
Ebeveynleriyle olumlu ilişkiye sahip olan bireyler daha az siber zorbalık yapmaktadır.	3	2,8
İnternet bağımlılığı arttıkça siber zorbalık artmaktadır.	3	2,8
Kendine ait odaya sahip olan bireyler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	2	1,8
İnternete gece bağlanan bireyler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	2	1,8
Anne babası boşanmış olan bireyler daha fazla siber zorbalık yapmaktadır.	1	0,9

Tezlerden en çok elde edilen sonuç %40,4 orana sahip olan erkeklerin kızlardan daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucudur. Tezlerde yer alan sonuçların çoğunda pozitif anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Örneğin %31,2 orana sahip olan internette geçirilen süre arttıkça

siber zorbalık artmaktadır sonucudur. Bir diğeri ise ekonomik gelir arttıkça ya da siber mağduriyet arttıkça siber zorbalığın artması sonuçlarıdır. Siber zorbalığı başlatan en büyük nedenlerden biri bireylerin daha önce siber mağdur olmalıdır. Her siber mağdur intikam, öç almak için siber zorbalık yapmaktadır. Tezlerin %10,1'inde sınıf düzeyi arttıkça siber zorbalık artmaktadır ve anne eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık artmaktadır sonucuna ulaşılmıştır. Tez sonuçlarında anne eğitimi arttıkça kariyer odaklı çalışmalar artmakta bu durum çocukların üzerindeki denetimin azalmasına dolayısıyla siber zorbalık davranışının artmasına neden olmaktadır şeklinde açıklamalar yapılmıştır.

4.18. Tezlerin Önerilerine Ait Bulgular

İncelenen lisansüstü tezlerin önerilerine yönelik bulgular Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

Tezlerin Önerilerine Yönelik Bulgular

Öneriler	Frekans	Yüzde
Farklı örneklemeler, örneklem grupları ve örnekleme yöntemleri kullanılmalıdır.	44	40,4
Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.	32	29,4
Güvenli internet kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.	28	25,7
Geniş kapsamlı araştırmalar yapılarak sonuçların daha geniş ele alınması sağlanmalıdır.	21	19,3
Nitel araştırmalara daha fazla yer verilmelidir.	21	19,3
Bireyler sosyal, kültürel ve sportif aktivitelere yönlendirilmelidir.	19	17,4
Aile ile iletişim geliştirilmeli olumlu iletişim ortamları oluşturulmalıdır.	18	16,5
Bireylerin internet üzerindeki her türlü aktiviteleri ebeveynlerin kontrolünde gerçekleşmelidir.	17	15,6
Bilinçli internet kullanımı için eğitimler verilmelidir.	16	14,7
Farklı kuruluşlarla ve uzman kişilerle iş birliği yapılarak siber zorbalık anlatılmalıdır.	15	13,8
Aynı araştırmalar farklı değişkenlerle yapılarak farklı sonuçlar elde edilebilir.	15	13,8
Siber zorbalıkla ilgili aileleri bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.	13	11,9

Siber zorbalıkla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalı, cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.	13	11,9
Grup rehberliği ve terapiler yapılmalıdır.	12	11
Öğrencilere psikoeğitim uygulamaları yapılmalıdır.	10	9,2
Siber zorbalıkla ilgili farkındalık arttırılmalıdır.	9	8,3
Siber zorbalığa uğrayan bireylerin şikayet için gidecekleri merciler oluşturulmalıdır.	8	7,3
Psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenleri tarafından bireylere seminerler, konferanslar yapılmalıdır.	7	6,4
Müdahale çalışmaları yapılmalıdır.	6	5,5
Hesap erişimleri için güvenlik araçları kullanılarak önlemler alınmalıdır.	5	4,6
Kamu spotları yayınlanarak daha geniş kitlelere ulaşılmalıdır.	4	3,7
Okul hemşireleri ve okul sosyal hizmet uzmanları sahada aktif görev almalıdır.	4	3,7
Bilişim teknolojileri ve yazılım dersinde siber zorbalık hakkında bilgiler verilmelidir.	4	3,7
Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarına siber zorbalıkla alakalı bilgiler verilmelidir.	3	2,8
Siber zorbalıkla ilgili afiş, broşür, posterler hazırlanmalıdır.	2	1,8
E-spor oyuncuları siber zorbalığı anında bildirmelidir.	1	0,9
Anamnez alınırken siber zorbalık geçmişine dikkat edilmelidir.	1	0,9

İncelenen tezlerin %40,4'ünde farklı örneklemeler, örneklem grupları ve örnekleme yöntemleri kullanılmasına yönelik öneriler verilmiştir. Tezlerin %29,4'ünde okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılması gerektiği önerilmiştir. Tezlerin %25,7'sinin bireylerin güvenli internet kullanmasını önermektedir. Tezlerin %19,3'ünde geniş kapsamlı araştırmaların yapılmasının yanı sıra siber zorbalıkla ilgili nitel araştırmaların yapılması önerilmiştir. Bireyleri siber zorbalıktan uzaklaştırmak için tezlerin %17,4'ünde bireylerin sosyal, kültürel ve sportif aktivitelere yönlendirilmeleri önerilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojinin hızlı gelişmesinin ve erişilebilirliğin artmasının yararlarının yanında zararları da azımsanamayacak derecededir. Teknoloji sosyalleşmenin yanısıra yalnızlaşan bir toplum yaratmıştır. Görünürde sosyal bireyler var olsa da bu sadece teknolojinin var olduğu yere kadardır. Teknolojinin yokluğunda asosyal ve hayattan kopuk insan topluluğu var olmaktadır. Teknoloji sayesinde yer ve zaman fark etmeksizin ulaşım ve erişim parmaklarımızın ucundadır. Teknoloji bize kendi ortamında herhangi bir gerçek kimliğe bürünmeden sınırsız sosyalleşme imkanı sunmaktadır. Gerçek hayatta sosyalleşmek için yapılması gerekenlerden ilki bir kimliğe sahip olmaktır. Sınırsız sosyalleşmenin herhangi bir gerçek kimlik istememesi insanların kendi kimliklerinden uzaklaşarak hiç var olmamış ya da var olan başka bir kişinin kimliğine bürünmesini yaygınlaştırmıştır. Var olmayan kimlik ve kişiliklerin asosyal dünyada gizlenerek nefret ve öfkelerini arkadaş-akran gruplarına, öğretmenlerine, ebeveynlerine, kendisine fiziki ya da sanal olarak zarar vermiş kişilere ya da herhangi bir bağlantısı olmadığı sadece nefretini kusmak için teknolojiyi kullanarak yaptığı zorbalık yani siber zorbalık artarak devam etmektedir.

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’de siber zorbalık üzerine yapılan YÖK ulusal tez merkezinde erişime açık olan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin içerik analizi yapılmıştır. Bu bölümde 109 adet lisanüstü tezin içerik analizine yönelik bulguların sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 25’te incelenen tezlerin analizleri sonucunda en çok elde edilen sonuçların özet tablosu yer almaktadır.

Tablo 25

Özet Tablo

Özet Tablo	
En Çok Tez Yayınlanan Yıl	2019
En Çok Tez Yayınlanan Tez Türü	Yüksek Lisans Tezleri
En Çok Kullanılan Dil	Türkçe
En Çok Tezin Yapıldığı Üniversite	Ankara Üniversitesi İstanbul Üniversitesi
En Çok Tez Yayınlanan Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Tez Çalışmalarının En Çok Yapıldığı Şehir	İstanbul
En Çok Kullanılan Anahtar Kelime	Siber Zorbalık
En Çok Kullanılan Araştırma Modeli	Nicel Araştırma Modeli
En Çok Kullanılan Örneklem Grubu	Lise
En Çok Kullanılan Örneklem Düzeyi	301-400
En Çok Kullanılan Örneklem Yöntemi	Basit Seçkisiz/Tesadüfi Örnekleme
En Çok Kullanılan Veri Toplama Araçları	Önceden Hazırlanmış Veri Toplama Araçları
En Çok Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri	T-Testi
En Çok Kullanılan Bağımlı Değişkenler	Siber Zorbalık Siber Mağduriyet
En Çok Kullanılan Bağımsız Değişkenler	Cinsiyet
Tez Yazarlarının Meslekleri	Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmeni
Tezlerde En Çok Yer Alan Sonuçlar	Erkekler Kızlardan Daha Fazla Siber Zorbalık Yapmaktadır.
Tezlerde En Çok Yer Alan Öneriler	Farklı Örneklem, Örneklem Grupları Ve Örneklem Yöntemleri Kullanılmalıdır.

YÖK ulusal tez sisteminde “siber zorbalık” anahtar kelimesiyle arama yapılmıştır. 109 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. 86 yüksek lisans, 14 doktora ve 9 adet tıpta uzmanlık tezleri bulunmaktadır. Yüksek lisans tezleri, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerine göre sayıca daha fazladır. Tez yayınlanma tarihlerine göre incelendiğinde siber zorbalık konulu tezler en fazla 2019 yılında yayınlanmıştır. 2019 yılında 27 yüksek lisans tezi, 3 doktora ve 4 adet tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 34 adet lisanüstü tez bulunmaktadır.

Siber zorbalıkla ilgili en çok tezin yapıldığı üniversite Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesidir. Tez türleri olarak en çok Gazi Üniversitesi 7 adet yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi 4 adet doktora tezi yayınlamıştır.

Siber zorbalık konulu 30 yüksek lisans tezi, 6 doktora tezi olmak üzere toplam 36 tez Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda yayınlanmıştır. Psikoloji, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalları en çok tez yayınlayan ana bilim dallarındandır. Tıpta uzmanlık tezlerinde en çok Aile Hekimliği ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim dalıdır.

Araştırma yapılan iller sıralamasında en çok İstanbul, Ankara, Afyonkarahisar, Bursa ve Tekirdağ illeri yer almaktadır.

Araştırmanın konusu olan siber zorbalık yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde en çok kullanılan anahtar kelimelerdir. Aynı şekilde tez türlerinde en çok kullanılan anahtar kelime siber mağduriyet anahtar kelimesi olmuştur.

Tezlerin araştırma modeli incelendiğinde en çok nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İncelenen 109 tezen 77’sinde nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi kısa sürede geniş kitlelerden büyük sonuçlar elde etmek için pek çok araştırmacı tarafından tercih edilmektedir. Bu durum incelenen tezlerde de görülmektedir. İncelenen tezlerde açıkça belirtilen yöntemlerden olan hem nicel hem de nitel araştırma yönteminin kullanıldığı karma yöntemde 8 adet tez bulunmaktadır.

Tezlerin örneklem düzeylerinden en çok tercih edilen örneklem grubu lise örneklem grubudur. Örneklem büyüklüğünde en çok 301-400 kişilik örneklem büyüklüğü kullanılmıştır. Örnekleme yöntemlerinde ise basit seçkisiz/tesadüfi örnekleme yöntemi en çok tercih edilen örnekleme seçim yöntemi olmuştur.

Tezlerde kullanılan veri toplama araçları önceden hazırlanmış veri toplama araçlarıdır. Hazır veri toplama araçları tez yazarına zaman kazandırırken tez çalışmasının daha kısa süre tamamlanmasına olanak sağlamaktadır. 18 tezde tez yazarı tarafından hazırlanmış veri toplama araçları kullanılmıştır. Tez yazarı tarafından hazırlanan veri toplama araçlarının yanında araştırmalarda önceden hazırlanmış veri toplama araçları da kullanılmıştır.

Tezlerde en çok kullanılan analiz yöntemleri sırayla T-Testi, ANOVA/ANCOVA ve Mann Whitney U Testi'dir.

Araştırmanın değişkenler açısından sonuçlarına göre bağımlı değişkenlerden en çok siber zorbalık ve siber mağduriyet değişkenleri 16 tezde bağımlı değişken olarak yer almaktadır. Bağımsız değişkenlerden olan cinsiyet değişkeni ise 20 tezde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Tez yazarlarının mesleklerine sadece tezlerde belirttikleri ölçü kadarıyla erişilmiştir. 52 tezde meslek belirtilmezken, tezlerde belirtilen kadarıyla tez yazarlarının mesleklerinden 14 tez yazarı psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleridir. 8 tez yazarı araştırma görevlisidir.

Tezlerin sonuçlar ve önerilerinde en çok erkeklerin kızlara göre daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna, farklı örneklem, örneklem grupları ve örnekleme yöntemleri kullanılmasına yönelik öneriler sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Literatürün zenginleşmesi açısından doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinde oldukça düşük olan siber zorbalık konulu tezlerin artırılarak alana katkı yapmaları sağlanmalıdır.

Genel olarak ergenler, öğrenciler ve eğitimcilerle yapılan çalışmalardan farklı alanlara yönelinerek siber zorbalığın farklı gruplar üzerindeki etkisi incelenmelidir.

Araştırma sonucunda nitel araştırmaların az yapıldığı tespit edilmiştir. Nicel araştırmalara göre daha çok zaman aldığı ve çok geniş kitleler açısından sonuç vermediği bilirse de nitel araştırmaların siber zorbalık için farklı sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülerek nitel araştırmalar arttırılmalıdır.

Siber zorbalık anahtar kelimesinin yanında sanal zorbalık, elektronik zorbalık, e-zorbalık gibi anahtar kelimeler aratılarak benzer anahtar kelimelerle farklı araştırmalar yapılarak literatüre yeni araştırmalar kazandırılmalıdır.

Ana bilim dalı, örneklem grubu, araştırmacının mesleği, bağımlı ve bağımsız değişkenler ele alınarak karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.

Hukuk alanında siber zorbalıkla alakalı örnek teşkil edecek araştırmaların yaygınlaştırılması, yaptırımların arttırılarak caydırıcı cezaların uygulanması konusunda çalışmalara yer verilmelidir.

Eğitim ve psikoloji alanında çok fazla araştırmanın yapıldığı siber zorbalık hukuk ve tıp alanında yapılacak olan araştırmalarla bilime katkısı arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaba, S., & Eroğlu, Y., (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 105-121.
- Akbulut, Y., Şahin, Y. L., & Erişti, B., (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *Educational Tachnology & Society*, 13(4), 192-201.
- Akca Baştürk, E., Sayımer, İ., Balaban Salı, J. & Ergün Başak, B. (2015). Türkiye’de Temel Eğitim Gençliğinde Siber Zorbalık Konusunda Farkındalık Geliştirmek; Gençlerin ‘Siber Zorbalık’ı Algılayışı, Yaygınlığı ve Farkındalığa İlişkin Alan Çalışması başlıklı ve 113K170 No’lu TÜBİTAK Projesi. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/project/detail/TVRVMk1EZzQ=sayfasından> erişilmiştir.
- Altundağ, Y., (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemlili internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 27-43.
- Arıcak, O. T., (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Arıcak, O. T., (2011). Siber zorbalık: gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi*. 2(6), 10-12.

- Aydın Görücü, R., (2016). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin siber zorbalık ve mağduriyeti ile ilişkili etmenlerin araştırılması*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Baştürk-Akca, E., Sayımer, İ., Ergül, S., (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 5(10),71-86.
- Bauman, S., (2007, November). *Cyberbullying: a virtualmenace*. National Coalition Against Bullying National Conference, University of Arizona, Melbourne, Australia
- Bayram, F., & Özkamalı, E., (2019). Lise öğrencilerinin siber zorbalık yapma ve siber zorba olma durumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 303-318.
- Belsey, B., (2003). Always on? always aware? <http://www.cyberbullying.ca/sayfasından> erişilmiştir.
- Beran, T., & Li, Q., (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 15-33.
- Bingöl, N., & Tanrıkulu, T., (2014). Siber zorba ve mağdur olma ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 43, 1-17.
- Bren, T., & Li, Q., (2005). Cyber-harassment: a study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265-277.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün Erkan, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Calvete, E., Orue, I., Estevez, A., Villardon, L., & Padilla, P., (2010). Cyberbullying in adolescents: modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26, 1128-1135.

- Cassidy, W., Faucher, C., & Jackson, M., (2013). Cyberbullying among youth: a comprehensive review of current international research and its implications and application to policy and practice. *School Psychology International*, 34(6), 575-612.
- Chisholm, F. J., (2014). Review of the status of cyberbullying and cyberbullying prevention. *Journal of Information Systems Education*, 25(1), 77-87.
- CNN, (2020, Şubat 13). Whatsapp kullanıcı sayısını açıkladı. CNN. <https://www.cnnturk.com/teknoloji/whatsapp-kullanici-sayisini-acikladi?page=1> sayfasından erişilmiştir.
- Crosslin, K., & Crosslin, M., (2014). Cyberbullying at a Texas university-a mixed methods approach to examining online aggression. *TPHA Journal*, 66(3), 26-31.
- Çavdar, B., (2020). *Elektronik spor oyunlarında siber zorbalık*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, E., (2020). *Sigara bağımlısı Ankara Üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığı, alkol bağımlılığı, siber mağduriyet ve siber zorbalık*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, H., (2015). *Lise öğrencilerinin siber zorbalık eğilimlerinin Facebook tutumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çivildag, A., & Cooper, T. H., (2013). Ergenlerde siber zorba ve öfkenin incelenmesi üzerine bir araştırma: Niğde ili örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 497-511.
- Dalmaz, E., (2014). *Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık/mağduriyet, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Dilber, Y., (2013). *Ergenlerde görülen siber zorba/mağdur yaşantılarının utanç/suçluluk ve intikam duyguları çerçevesinde incelenmesi: Bursa ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdur-Baker, Ö., (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society*, 12(1), 109-125.
- Erdur-Baker, Ö., & Kavut, F., (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 31-42.
- Eroğlu, Y., Aktepe, E., Akbaba, S., Işık, A., & Özkorumak, E., (2015). Siber zorbalık ve mağduriyetin yaygınlığının ve risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(177), 93-107.
- Eroğlu, Y., & Peker, A., (2015). Ergenlerde akran ilişkileri ile siber zorbalık statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(11), 593-606.
- Ergün-Başak, B., & Baştürk, E., (2019). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin Olweus'un akran zorbalığı modeli çerçevesinde incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 240-278.
- Gencer, H., (2017). *Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2006). Bullies move beyond the schoolyard a preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2007). Offline consequences of online victimization: school violence and delinquency. *Journal of School Violence*, 9(3), 89-112.
- Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29, 129-156.

- Hinduja, S., & Patchin, W. J., (2014). Cyberbullying: identification, prevention & response. *Cyberbullying Research Center*.<https://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Horzum, B. M., & Ayas, T., (2014). Orta öğretim öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorba ve sanal mağdur düzeylerinin yordanması. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 21-36.
- İğdeli, F., (2018). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kağan, M., & Ciminli, A., (2016). Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin cinsiyet, sınıf, okul değişkenleri ve kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(2), 14-34.
- Katz, I., Lemish, D., Cohen, R., & Arden. A., (2019). When parents are inconsistent: parenting style and adolescents' involvement in cyberbullying. *Journal of Adolescence*, 74, 1-12.
- Kestel, M., & Akbıyık, C., (2016). Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 844-859.
- Kırcallıoğlu, M., (2019). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık duyarlılığının sosyodemografik özellikler, algılanan sosyal destek ve ebeveyn ve akran ilişkileri açısından değerlendirilmesi: Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesi örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, S., & Faith, S. M., (2020). Cyberbullying and ICT use by immigrant youths: a serial multiple-mediator SEM analysis. *Children and Youth Services Review*, 110, 1-11.

- Korkmaz, S., (2019). *Siber zorbalık ve mağduriyet, problemlı internet kullanımı ve dindarlık ilişkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kowalski, M. R., & Limber, P. S., (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41, 22-30.
- Kowalski, M. R., Limber, P. S., & Agatston, W. P., (2012). *Cyberbullying : bullying in the digital age* (2nd ed.).
https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ARKbrXsdOmYC&oi=fnd&pg=PR6&dq=Cyber+bullying:+bullying+in+the+digital+age.&ots=RRmEIYUmGR&sig=uGuDP5WbYz6p3bhC3BGbzBkhwLM&redir_esc=y#v=onepage&q=instant&f=false sayfasından erişilmiştir.
- Kurutaş, M., (2018). *Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile internet bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, S., (2016). *Siber zorbalık ölçeği Türkçe uyarlaması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Li, Q., (2006). Cyberbullying in schools: a research of gender differences. *School Psychology International*, 27(2), 157-170.
- Li, Q., (2007). Bullying in the new playground: research into cyberbullying and cybervictimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454.
- Livazovic, G., & Ham, E., (2019). Cyberbullying and emotional distress in adolescents: the importance family, peers and school. *Heliyon*, 5, 1-9.
- Mann, D., (2010). *Emotional Troublesfor ‘cyberbullies’ and victims*.
<https://www.webmd.com/parenting/news/20100706/emotional-troubles-for-cyberbullies-and-victims#1> sayfasından erişilmiştir.

- Martinez-Monteagudo, C. M., Delgado, B., Diaz-Herrero, A., & Garcia-Fernandez, M. J., (2020). Relationship between suicidal thinking, anxiety, depression and stress in university students who are victims of cyberbullying. *Psychiatry Research*, 286, 1-6.
- Navarro, S., & Serna, C., (2016). Spanish youth perceptions about cyberbullying: qualitative research into understanding cyberbullying and the role that parents play in its solution. E. Navarro, S. Yubero, & E. Larranaga (Eds.), *Cyberbullying across the globe* (pp. 193-218). Switzerland: Springer.
- Ortega, R., Elipe, P., Mora-Merchan, J. A., Calmaestra, J., & Vega, E. (2009). The emotional impact on victims of traditional bullying and cyberbullying a study of spanish adolescents. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 217(4), 197-204.
- Özdemir, S., (2015). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin, anne-baba ve akran ilişkilerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S., (2006). Bullying, cyberbullying, and suicide. *International Academy for Suicide Research*, 14(3), 206-221.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S., (2006). Bullies move beyond the schoolyard a preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Peker, A., (2013). *İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının problemli internet kullanımı ve siber zorbalık üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Peker, A., Eroğlu, Y., & Çetinel, N., (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221.

- Peker, A., & İskender, M., (2015). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının siber zorbalık üzerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 11-22.
- Pekşen Süslü, D., (2016). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetin benlik saygısı, anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pekşen Süslü, D., & Oktay, A., (2018). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 17(4), 1877-1895.
- Price, M., & Dalgleish, J., (2010). Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 29(2), 51-59.
- Rogers. V., (2010). Cyberbullying: activities to help children and teens safe in a texting, twittering, social networking world. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Seren Dinç, E., (2020). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4(1), 24-39.
- Serin, H., (2012). *Ergenlerde siber zorbalık / siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Slonje, R., & Smith, K. P., (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Slonje, R., Smith, K. P., & Frisen, A., (2012). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computer in Human Behavior*, 29(2013), 26-32.
- Strom, S. P., & Strom, D. R., (2006). Cyberbullying by adolescents: a preliminary assesment. *The Educational Forum*, 70(1), 21-36.

- Şahin, M., Aydın, B., & Sarı, V. S., (2012). Cyberbullying, cybervictimization and psychological symptoms: a study in adolescents. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 41(1), 53-59.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., & Çapa-Aydın, Y., (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), 643-648.
- Tunca, G., & Geleri, G., (2020). Okul türleri açısından ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarının araştırılması. *Social Sciences Research Journal*, 9(1), 10-18.
- Tunçtürk, M., (2019). İnternet oyunu oynama bozukluğu olan ergenler ile problemli internet kullanımı olan ergenlerin siber zorbalık, saldırganlık ve yalnızlık parametreleri açısından karşılaştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.
- TÜİK, (2020). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması* [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-335679sayfasından](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-335679sayfasından) erişilmiştir.
- UNICEF, (2019). *Dünyada gençlerin %70'inin maruz kaldığı online zorbalık ve tacizin önlenmesi için*.<https://www.unicefturk.org/yazi/guvenliinternetgunusayfasından> erişilmiştir.
- Usta, A., (2013). *Lise öğrencilerinin öfke düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Samsun ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Ünver, H., & Koç, Z., (2017). Siber zorbalık ile problemli internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 117-140.

- Wach, E., & Ward, R., (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Paper In Brief*, 13. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4> sayfasından erişilmiştir.
- We Are Social, (2021). *Digital 2021: the latest insights into the 'state of digital'*. <https://wearesocial.com/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital#sayfasından> erişilmiştir.
- Willard, N., (2005). Educator's guide to cyberbullying, cyber threats & sexting. *Center for Safe and Resposable Use of the Internet*. <https://cdn.ymaws.com/www.safestates.org/resource/resmgr/imported/educatorsguide.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yaman, E., Karakulah, D., & Dilmaç, B., (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin değerlerini yordayan iki önemli değişken: siber zorbalık eğilimleri ve okul kültürü arasındaki ilişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 323-337.
- Yaman, E., & Peker, A., (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 819-833.
- Ybarra, L. M., Diener-West, M., & Leaf, J. P., (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health*, 41, 42-50.
- Ybarra, L. M., & Mitchell, J. K., (2004). Youth engaging in online harassment: associations with caregiver-child relationships, Internet use and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27, 319-336.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, O., (2020). *Akdeniz üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde siber zorbalık mağduriyeti ve depresyon arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antalya.

EKLER

EK 1.İncelenen Tezler

Yazar	Yıl	Üniversite	Enstitü	Tez Adı
Yüksel Eroğlu	2011	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Hüseyin Serin	2012	İstanbul Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri
Abdullah Manap	2012	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği
Hüseyin Kınay	2012	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Duyarlılığının Riskli Davranış, Korumacı Davranış, Suça Maruziyet ve Tehlike Algısı ile İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Sedat Özel	2013	Fatih Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Benlik Saygısı İlişkisi

Nurettin Başköy	2013	Ahi Evran Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık, Siber Zorbalık ve Bilgisayara Karşı Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Taşkın Tanrıkulu	2013	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Siber Zorbalıkla İlgili Değişkenlerin İncelenmesi ve Gerçeklik Terapisi Yönelimli Bir Müdahale Programının Siber Zorbaca Davranışlar Üzerindeki Etkisi
Alican Usta	2013	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ile Siber Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Ahmet Özbay	2013	Fatih Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki
Hüseyin Çalışgan	2013	Yeditepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık
Adem Peker	2013	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi

Sevgi Türkoğlu	2013	Marmara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesidir
Zahide Dalmaç	2014	Haliç Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi
Metin Kocatürk	2014	İstanbul Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ile Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Esra Dalmaz	2014	Haliç Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Yüksel Eroğlu	2014	Uludağ Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi
Murtaza Cicioğlu	2014	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Çiğdem Topcu	2014	ODTÜ Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Modeling The Relationships Among Coping Strategies, Emotion Regulation, Rumination, And Perceived Social Support İn Victims Of Cyber And Traditional Bullying
Yasin Temel	2015	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Fen Bilimleri Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık Davranışları/Mağduriyetleri ve Öğretmenler ile Okul Yöneticilerinin Farkındalıkları
Hidayet Çiftçi	2015	Marmara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Eğilimlerinin Facebook Tutumu ile İlişkisinin İncelenmesi
Melih Dikmen	2015	Yeditepe Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Öz-Yeterlik Algıları ile Siber Zorbalık Duyarlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Hidayet Karaaytu	2015	Zirve Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Facebook Kullanan Liseli Öğrencilerin Siber Zorbalık Eğilimi: Balıkesir İl Örneği
Hilal Sakallı	2015	Adnan Menderes Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Aslı Akar Çelik	2015	Mevlana Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Düzeyleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Seçil Özdemir	2015	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin, Anne-Baba ve Akran İlişkilerine Göre İncelenmesi
İbrahim Okan Erden	2015	Ankara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri
İbrahim Tanrıkulu	2015	ODTÜ Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	TheRelationshipsBetweenCyberBullyingPerpetrationMotivesAndPersonalityTraits: Testing Uses And Gratifications Theory
Burhanettin Yılmaz	2016	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Fen Bilimleri Enstitüsü	Öğretmen Adaylarının Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi
Hasibe Özer	2016	Marmara Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Tutum ve Duyarlılıklarının Drama Metoduyla İncelenmesi
Ezgi Taştekin	2016	Hacettepe Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı ile Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkiler
Aslı Ümmetler İlhan	2016	Yeditepe Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Saldırganlık Düzeyleri ile Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Çekmeköy Örneği

Fatih Baykal	2016	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Ailedeki Koruyucu Etmenlerle İlişkisi: Afyonkarahisar İli Örneği
Rezzan Aydın Görücü	2016	Ankara Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerin Siber Zorbalık Ve Mağduriyeti ile İlişkili Etmenlerin Araştırılması
Selda Küçük	2016	İstanbul Üniversitesi	Adli Tıp Enstitüsü	Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe Uyarlaması
Halime Ünver	2016	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Siber Zorbalık İle Problemlı İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişki ve Bu Değişkenlerin Çeşitli Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi
Demet Peşken Süslü	2016	Maltepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Benlik Saygısı, Anne, Baba Ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi
Filiz Aygün	2016	Cumhuriyet Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık: Adıyaman Örneği
Güler Karaman	2016	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencileri, Rehber Öğretmenleri, Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri ve Yöneticilerinin Siber Zorbalık Hakkındaki Görüşleri: Keçiören İlçesi Örneği

Halil Aslan	2016	ODTÜ	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Traditional And Cyber Bullying Among The Students With Special Education Needs
Gamze Özer	2016	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri ile Siber Zorbalığın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ve Öğrencilerin Siber Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri
Melike Kavuk	2016	Ankara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul ve Liselerin Siber Zorbalık Farkındalık Profillerinin Oluşturulması ve Okul Paydaşlarına Yönelik Siber Zorbalık Farkındalık Eğitimi Etkililiğinin Değerlendirilmesi
Eyüp Sabır Erbiçer	2017	Yıldız Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Sosyal Uyuma ve Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi
Çilem Koçak	2017	Süleyman Demirel Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Sosyal Medya ve Mesajlaşma Uygulamalarında Siber Zorbalık Davranışlarının Araştırılması
Mehtap Feyza Gökalp	2017	İstanbul Üniversitesi	Adli Tıp Enstitüsü	Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki
Burcu Ece Kök	2017	İstanbul Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Mağduriyetin Prevalans ve Prediktörleri

Gülay Metli	2017	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve İnsani Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Aliseydi Mahan	2017	Atatürk Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet ile Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ve Güvengenlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Hüseyin Gülen	2017	Atatürk Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
Ferhat Bayram	2017	Gaziantep Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi
Şaziye Serda Kaman	2017	Gebze Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	İşletmelerde Siber Zorbalık, Duygusal Zeka ve Üretim Karşıtı Davranışlar İlişkisi
Handan Gencer	2017	Cumhuriyet Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Davranışları ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi

Keman Elif Metin	2017	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi
Dilek Uludaşdemir	2017	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	12-17 Yaş Arası Adölesanların Siber Zorbalık Deneyimleri ve Ebeveynlerin Siber Zorbalık Konusundaki Farkındalık Durumlarının İncelenmesi
Nursel Gönenç	2018	Beykent Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Duygusal Zeka ve Psikolojik İyi Oluş Açısından İncelenmesi
Kevser Yüksel	2018	Gaziantep Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Bilişsel Davranışçı Temelli Siber Zorbalık Önleme Programının Etkisi
Gülin Tuğçe Söyleyici	2018	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalık ile İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki
Meltem Kurutaş	2018	İstanbul Üniversitesi	Adli Tıp Enstitüsü	Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet ile İnternet Bağımlılığı ve Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişki
Yunus Toprak	2018	Gaziantep Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Algılarının İncelenmesi

Ahmet Yasin	2018	Adnan Menderes Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerde Patolojik İnternet Kullanımı, Saldırganlık ve Siber Zorbalık İlişkisinin Değerlendirilmesi
Hacer Yelci	2018	İstanbul Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık ile Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi
Emel Özen	2018	Süleyman Demirel Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Yarık Damak-Dudak Tanılı Ergenlerde Psikiyatrik Komorbidite, Psikolojik Profilin Belirlenmesi ile Problemlili İnternet Kullanımı ve Geleneksel-Siber Zorbalık-Mağduriyet İlişkisinin İncelenmesi
Yunus Sabancı	2018	Gaziantep Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Yordayıcıları Olarak Akılcı Olmayan İnançlar Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik İhtiyaçlar
Gülendam Akgül	2018	Ankara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerde Gelişimsel Değişkenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkisinin İncelenmesi
Fatma İğdeli	2018	Anadolu Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi
Ercan Gür	2019	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Boşanmış Ve Evli Ebeveynlere Sahip Ergenlerin Siber Zorbalık Sosyal Dışlanma ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Muhsine Göksu	2019	Marmara Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Depresif Ergenlerde Sosyal Medya Tutumu ve Siber Zorbalık İlişkisi
Emel Duman	2019	Uludağ Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Velilere Yönelik Geliştirilen Siber Zorbalık Farkındalık Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi
Sümeyye Yalçın	2019	Maltepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Gökhan Karaosmanoğlu	2019	Ankara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Drama, Çatışma ve Siber Zorbalık: Ergenlerin Siber Zorbalığı ve Çatışma Çözme Biçimlerini Anlamaya Yönelik Bir Çalışma
Merve Aydın	2019	Maltepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalıkla Karşılaşan Gençlerin Benlik Saygısı ve Stresle Baş Etme Yöntemlerinin İncelenmesi
Tuğrul Öz	2019	Trakya Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Eğitim Örgütlerinde Siber Zorbalık ile Örgütsel Dışlanma Arasındaki İlişki
Mihriban Kırçalıoğlu	2019	Ankara Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık Duyarlılığının Sosyodemografik Özellikler, Algılanan Sosyal Destek ve Ebeveyn ve Akran İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi: Tekirdağ İli Çerkezköy İlçesi Örneği

Muhammet Güler	2019	Binali Yıldırım Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Psikolojik İyi Oluşun İncelenmesi
Sezai Korkmaz	2019	Marmara Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalık ve Mağduriyet, Problemli İnternet Kullanımı ve Dindarlık İlişkisi
Funda Karadağ	2019	Anadolu Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalık Tutumu ile Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Örneği
Cüneyt Öztürk	2019	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	8. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Düzeyleri ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişki
Elif Nur Ergüder	2019	İstanbul Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyet Düzeyleri ile İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Medya Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sümeyye Bilgiz	2019	Atatürk Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalıkla İlişkili Kişisel ve Çevresel Faktörlerin İncelenmesi

Ceylan Özkan	2019	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinde Öznel Mutluluk Suçluluk ve Utancın Yordayıcısı Olarak Siber Zorbalık
Esra Sipahi	2019	Gelişim Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Akran Zorbalığı Eğilimlerinin Örgütsel Yabancılaşma ve Örgütsel Güven Algılarına Etkilerinin İncelenmesi: Ankara İli Örneği
Sena Çiçek	2019	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımlarının ve Siber Zorbalık Davranışlarının Denetim Odağı ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Nurşin Akman	2019	Çağ Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ile İlgili Demografik Değişkenlerin İncelenmesi: Bir Meta Analiz Çalışması
Rıdvan Dumanlıdağ	2019	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Düzeyleri ile İlişkisi: (Afyonkarahisar İli Örnekleme)
Seval Zengin	2019	Okan Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Çocukların Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları ile Siber Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Mustafa Tunçtürk	2019	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Tıp Fakültesi	İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu Olan Ergenler ile Problemlı İnternet Kullanımı Olan Ergenlerin Siber Zorbalık, Saldırganlık ve Yalnızlık Parametreleri Açısından Karşılaştırılması
Afide Akyüz	2019	Bülent Ecevit Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık/ Siber Mağduriyet Davranışları ve İnternet Saldırganlığı Düzeyleri- Zonguldak Örneği
Mesut Gönültaş	2019	Ege Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeyleri ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi
Yasin Yazar	2019	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri İle Siber Zorbalık Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Seyide Tetik	2019	Trakya Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Edirne Merkezinde Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve İlgili Faktörlerin Değerlendirilmesi
Betül Akyüz	2019	Arel Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması
Harun Özey	2019	Erciyes Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Ergenler İçin Zorbalık ve Siber Zorbalık Ölçeği (Bcs-A): Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Kısmet Akkurt	2019	Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Fen Bilimleri Enstitüsü	9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi
Sema Durna	2019	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Sıklığı ve Bunların Anksiyete Ve Depresyon ile İlişkisinin İncelenmesi: Konya Örneği
Gülnehal Tunca	2019	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet: Ankara İli Örneği
Cansu Erdal	2019	Üsküdar Üniversitesi	Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet ve Monoamin Oksidaz A Enziminin Gen Polimorfizmi ile İlişkisinin İncelenmesi
İzel Beril Çolakoğlu	2019	Üsküdar Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Empati ve Psikolojik Yardım Arama Tutumuyla İlişkisi
Erhan Öztürk	2019	Çukurova Üniversitesi	Fen Bilimleri Enstitüsü	Cyberbullying Detection Using Text Classification For Turkish Language
Ayşe Akyüz	2019	Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Empati Yönelimli Siber Zorbalık Psiko-Eğitim Programının Lise 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Siber Zorbalık Düzeylerine Etkisi

Alican Kaya	2020	Binali Yıldırım Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyet Durumlarının, Başa Çıkma ve Aleksitimi Açısından İncelenmesi
Özgenur Aytaç	2020	Celal Bayar Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı Düzeyinin, Ebeveynlerle İletişim ve Akranlarla İlişkiler Açısından İncelenmesi: İzmir Örneği
Hilal Şengü Tan	2020	Gazi Üniversitesi	Bilişim Enstitüsü	Siber Zorbalık Eğitiminde Durumlu Öğrenme Yönteminin Uygulanması
Melike Saraçaydın Duyar	2020	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalık Rollerinin Kişisel Sosyal Sorumluluk Atıfları Bağlamında İncelenmesi: Ünlüler Üzerine Bir Araştırma
Ebru Çetin	2020	Ankara Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık
Ömer Yılmaz	2020	Haliç Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Destek ve Yalnızlaşmanın Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi ve Akademik Başarı Düzeyi ile İlişkisi
Ayça Önder	2020	Haliç Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygı, Öfke, İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Rabia Eliçora	2020	Karabük Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Ergenlerde Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Becerilerinin Duygusal Zekâ ile İlişkisinin İncelenmesi
Onur Yılmaz	2020	Akdeniz Üniversitesi	Tıp Fakültesi	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Siber Zorbalık Mağduriyeti ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi
Bilal Çavdar	2020	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Elektronik Spor Oyunlarında Siber Zorbalık
Yeşim Yurdakul	2020	Ankara Üniversitesi	Sağlık Bilimler Enstitüsü	Siber Zorbalık Farkındalık Programının Ergenlerin Siber Zorbalığa İlişkin Farkındalıklarına ve Siber Zorbalıkla Baş Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

EK 2. Yüksek Lisans Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	Adet	Anahtar Kelimeler	Adet
8. Sınıf	1	Mesajlaşma Uygulamaları	1
Adölesan	1	Meslek Lisesi Öğrencileri	1
Aile ile İletişim	1	Metaanaliz	1
Ailedeki Koruyucu Etmenler	1	Monoamin Oksidaz	1
Akademik Başarı	1	Nefret	1
Akılcı Olmayan İnanç	1	Okul Yöneticisi	1
Akıllı Telefon	1	Ön İşleme	1
Akran Zorbalığına Maruz Kalma	1	Önleme Programı	1
Algılanan Sosyal Destek	1	Örgütsel Bağlılık	1
Alkol	1	Örgütsel Dışlanma	1
Anksiyete	1	Ötekileştirme	1
Arkadaşlık İlişkileri	1	Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenciler	1
Aşamalı Regresyon Analizi	1	Öznel Mutluluk	1
Başa Çıkma	1	Öz-Yeterlik	1
Başa Çıkma Stratejisi	1	Polimorfizm	1
Bilgi Güvenliği	1	Problem Çözme Becerileri	1
Bilgisayar Eğitimi	1	Psiko-Eğitim Programı	1
Bilgisayar Öz-Yeterliği	1	Psikolojik İhtiyaç	1

Bilgisayar Tutumu	1	Psikolojik İhtiyaçların Doyumu	1
Bilişsel Davranışçı	1	Psikolojik Sağlamlık	1
Boşanma	1	Psikolojik Yardım Arama	1
Boyun Eğme	1	Riskli İnternet Davranışları	1
BÖTE Öğretmen Adayları	1	Saldırganlık	1
Çevrimiçi Oyunlar	1	Sanal Ortamda Yalnızlık	1
Değerler Eğitimi	1	Sınıflandırma	1
Denetim Odağı	1	Siber Kurban	1
Dijital Platformlar	1	Siber Kurban Olma	1
Durumlu Öğrenme	1	Siber Mağdur	1
Durumluk Sürekli Öfke	1	Siber Mağdurluk	1
Düşük Enzim Aktivitesi	1	Siber Saldırganlık	1
Ebeveyn	1	Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık	1
Ebeveyn İlişkileri	1	Siber Zorbalığa Maruz Kalma	1
Ebeveyn Tutumları	1	Siber Zorbalık Algısı	1
Ebeveyne ve Akrana Bağlanma	1	Siber Zorbalık Denetim Odağı	1
Eğitim Örgütleri	1	Siber Zorbalık Farkındalık Eğitimi	1
Elektronik Spor	1	Siber Zorbalık Tutumu	1
Eleştirel Düşünme	1	Siber Zorbalıkla Başa Çıkma	1
E-Mağduriyet	1	Sosyal Bilişsel Kuram	1
Empati	1	Sosyal Destek Algısı	1

Empatik Eğilim	1	Sosyal Dışlanma	1
Ergenlerde Siber Zorbalık	1	Sosyal Etki	1
E-Zorbalık	1	Sosyal Hizmet	1
Farkındalık	1	Sosyal Kaygı	1
Filtre Tabanlı Sınıflayıcı	1	Sosyal medya kullanımı	1
Geçerlik	1	Sosyal Medya Uygulamaları	1
Geleneksel ve Siber Zorbalık	1	Sosyal Uyum	1
Güvengenlik	1	Stres	1
Güvenirlik	1	Stresle Baş Etme Yöntemleri	1
Hemşirelik	1	Suçluluk	1
İnsani Değerler	1	Sürekli Öfke	1
İnternet için Eleştirel Okuryazarlık	1	Teknoloji	1
İnternet Kullanımı	1	Tutum	1
İnternet Öz Yeterliği	1	Türkçe Veri Kümesi	1
İnternet Teknolojileri Kullanımı	1	Utanç	1
İş Tatmini	1	Uyum Problemleri	1
İyi Oluş	1	Üretim Karşıtı Davranışlar	1
Kişisel Sosyal Sorumluluk	1	Vatandaşlık	1
Koşullu Öz-Değer	1	Yetişkin Eğitimi	1
Medya Okur Yazarlığı	1		

EK 3. Doktora Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler

Doktora Anahtar Kelime	Adet	Doktora Anahtar Kelime	Adet
Akran Zorbalığı	1	Örgütsel Yabancılaşma	1
Anne İlişkileri	1	Ruminasyon	1
Baba İlişkileri	1	Sanal Zorbalık	1
Benlik Saygısı	1	Sanat Eğitimi	1
Bütüncül Model	1	Seçim Kuramı	1
Çapraz Zaman Gecikmeli Panel Desen	1	Siber Zorba	1
Çatışma Çözme	1	Siber Zorbalık Duyarlılığı	1
Dindarlık	1	Siber Zorbalık Farkındalık Eğitimi	1
Duygu Düzenleme	1	Siber Zorbalık Tutumu	1
Duygu Kontrolü	1	Siber Zorbalık ve Mağduriyet	1
Ergenler	1	Siber Zorbalık Yapma Motivleri	1
Ergenlik Dönemi	1	Siber Zorbalıkla Baş Etme	1
Gerçeklik Terapisi	1	Siber-Geleneksel Zorbalık Mağdurları	1
İnsani Değerler	1	Sosyal Destek	1
Kimlik Gelişimi	1	Üniversite Öğrencileri	1
Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı	1	Yapısal Eşitlik Modeli	1
Okulda Siber Zorbalık	1	Zorbalık	1
Örgütsel Güven	1		

EK 4. Tıpta Uzmanlık Tezlerinde Sadece 1 Kere Kullanılan Anahtar Kelimeler

Tıpta Uzmanlık Anahtar Kelime	Adet
Adölesan	1
Aile Hekimliği	1
Anksiyete	1
İnternet Kullanımı	1
İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu	1
Komorbidite	1
Patolojik İnternet Kullanımı	1
Problemlı İnternet Kullanımı	1
Siber Mağdur	1
Sosyal Görünüş Kaygısı	1
Sosyal Medya	1
Şiddet	1
Tıp Öğrencisi	1
Yalnızlık	1
Yarık dudak damak	1

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...